

Πειραιϊκό Ορόσημο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ «ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΙΛΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΛΗΡΟΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Της Τροφής
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Αριθμός Άδειας
1483

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2004 · ΤΕΥΧΟΣ 7

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Αλκιβιάδου 229
185 36 Πειραιάς
Τηλ.: 210-42.88.017 - 210-42.88.018
FAX.: 210-42.88.017
INTERNET : <http://users.forthnet.gr/ath/mouseio>
e-mail: mouseio@ath.forthnet.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Α' Αντιπρόεδρος: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Β' Αντιπρόεδρος: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΤΕΜΑΚΗΣ
Γ' Αντιπρόεδρος: ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ
Γεν. Γραμματέας: ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ι. ΜΠΟΥΚΗΣ
Ταμίας: ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΔΡΕΑΔΗ
Υπεύθ. Δημ. Σχ.: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΟΥΛΙΕΡΗ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΑΡΑΚΛΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”
Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου
Εκδότης: Ι. Πολυχρονόπουλος
Δερβενακίων 24 - 185 45 Πειραιάς

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Ακτή Τρυφ. Μουτσοπούλου 44, 185 36 Πειραιάς

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ:
ΔΗΜ. ΜΟΥΡΟΥΣΙΑΣ
Κολοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
ΤΗΛ.: 210-41 82 591, FAX 210-45 32 911

Διανέμεται Δωρεάν

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Νεοαττικός διακοσμητικός πίνακας με
αρχαϊστικές παραστάσεις
(2ος αιώνας μ.Χ.)
(Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά).

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ

Με πίστη στο όραμά μας

ΠΙΣΤΟΙ στο ό ρ α μ ά μας για μια πόλη καλύτερη, που με την πλήρη ανάδειξη και αξιοποίηση των αρχαιολογικών της χώρων, θα αποτελέσει πόλο έλξης για τους ξένους τουρίστες, εν όψει μάλιστα των Ολυμπιακών Αγώνων, συνεχίζουμε τις προσπάθειές μας προς αυτή την κατεύθυνση. Ο Πειραιάς επιτέλους πρέπει να πάψει να αποτελεί μόνο κέντρο διερχομένων για τους ξένους που επισκέπτονται τη χώρα μας και να συγκρατήσει ένα μέρος αυτών, ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την τουριστική του ανάπτυξη που θα αποβεί προς όφελος όλων. Και στα πλαίσια των προσπαθειών αυτών εντάσσεται η συνέχιση της έκδοσης του περιοδικού του Συλλόγου μας *Πειραιϊκό Ορόσημο*, που είχε προσωρινά ανασταλεί - και που η χρησιμότητά του έχει, νομίζουμε, καταδειχθεί στην πράξη. Διότι τούτο, εκτός από την πρόθεσή του να συμβάλει στη σπουδή και την έρευνα της πειραιϊκής ιστορίας και αρχαιολογίας, με τη δημοσίευση σχετικών μελετημάτων, είναι συγχρόνως και ένα μαχητικό δημοσιογραφικό όργανο, που αποσκοπεί στην προβολή των θέσεων και των ενεργειών του Συλλόγου μας για την προστασία και την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών μνημείων, που αποτελούν τη μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά αυτής της πόλης.

- ΕΙΝΑΙ γεγονός ότι χάρη στις συνεχείς και επίμοχθες προσπάθειες και λοιπές ενέργειες του *Συλλόγου Φίλων Αρχαιολογικού Μουσείου και Αρχαιολογικών Χώρων Πειραιά* πολλά από τα σοβαρά προβλήματα που αφορούν την αξιοποίηση των χώρων αυτών, καθώς και τη βελτίωση της λειτουργίας του τοπικού Αρχαιολογικού Μουσείου έχουν επιλυθεί, ενώ άλλα, όπως η δημιουργία Αρχαιολογικού Πάρκου στην περιοχή των Αστικών Πυλών της αρχαίας πόλης και η Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας - Πειραιά αντιμετωπίζονται επιτυχώς, σε στενή συνεργασία πάντα με την αρμόδια Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, με τη βεβαιότητα ότι και αυτά θα επιλυθούν σύντομα.

- ΔΕΝ πρόκειται, στο σύντομο αυτό σημείωμα, να εκταθούν σε περισσότερες λεπτομέρειες. Σε άλλες σελίδες του ανά χειρας τεύχους καταχωρίζεται ο απολογισμός της δραστηριότητας του Συλλόγου, κατά την τελευταία τριετία, στον οποίο τίθενται τα διάφορα θέματα που αποτέλεσαν αντικείμενα ιδιαίτερου ενδιαφέροντός του, με λεπτομερή αναφορά των σχετικών ενεργειών και των μέχρι σήμερα αποτελεσμάτων, ώστε να είναι, κατά το δυνατό, πλήρης η ενημέρωση των αναγνωστών. Εκείνο που θέλουμε, για άλλη μια φορά, να τονίσουμε από τη στήλη αυτή, είναι ότι οι προσπάθειές μας θα συνεχιστούν με την ίδια πίστη και την ίδια συνέπεια για την επίτευξη του στόχου που από την αρχή τάξαμε: την αξιοποίηση της μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς του Πειραιά, της πόλης που πέρα από τη μακρά και ένδοξη ιστορία της, το λαμπρό παρελθόν της, έχει να επιδείξει ένα σφριγηλό παρόν. Και ασφαλώς δικαιούται να έχει ένα καλό τερο μέλλον...

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των Μελών του Συλλόγου μας ανοίξαμε τραπεζικό λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό 071/296045-13.

Τώρα πλέον, η ετήσια συνδρομή εκ Δέκα (10) Ευρώ, ως και κάθε ενδεχόμενη έκτακτη εισφορά μπορεί να κατατίθεται στον προαναφερόμενο λογαριασμό του Συλλόγου μας.

Τον ίδιο τραπεζικό λογαριασμό μπορούν να χρησιμοποιούν και οι φίλοι του Συλλόγου μας, οι οποίοι επιθυμούν να υποστηρίξουν το έργο μας, όχι μόνον ηθικά αλλά και οικονομικά.

ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ «ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ» ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

α προσπαθήσω να σας δώσω μια εικόνα του Πειραιά στη διαδρομή της ιστορικής πορείας του.

Ο Πειραιάς τα πανάρχαια χρόνια, όπως γεωλογικά έχει αποδειχθεί, ήταν νησί, όμως λίγο κατ' ολίγο από τις προσχώσεις που έγιναν από τους χειμάρρους και από τη θάλασσα προς την πλευρά που βρίσκεται προς την Αττική (Νέο Φάληρο κ.λ.π.) σχηματίστηκε έδαφος, το οποίο στην αρχή ήταν ελώδες, με την πάροδο όμως του χρόνου στερεοποιήθηκε. Και έτσι κάποια στιγμή οι Αθηναίοι, που μέχρι τότε είχαν λιμάνι τους το Φάληρο, - στο σημείο που βρίσκεται σήμερα το Παλιό Φάληρο -, θέλοντας να αποκτήσουν ασφαλές ορμητήριο από τη θάλασσα, άρχισαν να στρέφουν το βλέμμα τους προς τον Πειραιά.

Πρώτος ο Θεμιστοκλής αποφάσισε τη μεταφορά του Ναυστάθμου των Αθηναίων από το Φάληρο στον Πειραιά και για να το κάνει ασφαλέστερο σαν λιμένα έπεισε τους Αθηναίους να τον περιβάλουν με τείχη, τα ερείπια των οποίων σώζονται μέχρι σήμερα.

ΠΩΣ ΠΡΟΗΛΘΕ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΠΟΛΛΟΙ από τους αρχαίους συγγραφείς για να ενισχύσουν το νησιωτικό χαρακτήρα του Πειραιά ετυμολογούν τη λέξη Πειραιεύς από το Περαιεύς που σημαίνει πορθμεύς, δηλαδή εκείνον που αναλάμβανε να περάσει από τη Φαληρική ακτή της Αττικής απέναντι, στην όχθη της νήσου του Πειραιά ανθρώπους και αντικείμενα.

Κατά τον Μεσαίωνα ο Πειραιάς ονομαζόταν Porto Leone και Porto Draco από το άγαλμα ενός Λέοντος που υπήρχε στο λιμάνι, στη θέση περίπου που ήταν το κτήριο του Παλαιού Δημαρχείου («Ρολόι»).

Ο Πειραιάς δέχθηκε αλλεπάλληλα πλήγματα στη διαδρομή των αιώνων και δεν είχε απομείνει τίποτε που να θυμίζει τη δόξα των αρ-

χαίων καιρών, εκτός από τα ερείπια από τα αρχαία τείχη που παρουσίαζαν μια θλιβερή εικόνα.

Στην τελευταία περίοδο της Τουρκοκρατίας και μέχρι το 1829 τα μοναδικά κτίσματα στον Πειραιά ήταν το Μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα, το Τελωνείο και μερικά αγροκτήματα με εξοχικά σπίτια και καλιεργημένες εκτάσεις.

Το 1829 εγκαταστάθηκαν στον

Γράφει

η ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ

Πειραιά οι πρώτοι οικιστές, που στην αρχή ήταν ελάχιστοι - 5 τον αριθμό.

Στη συνέχεια άρχισαν να συρρέουν νέοι κάτοικοι απ' όλη την Ελλάδα, με κίνητρο την προνομιακή του θέση για να δημιουργήσουν καινούργια ζωή και να βρουν μια καλύτερη τύχη.

Οι πρώτοι έποικοι ήταν Υδραίοι και Χιώτες, στους οποίους παραχωρήθηκαν οικοπέδα από την τότε Κυβέρνηση και δημιουργήθηκαν οι πρώτοι συνοικισμοί των Χίων και των Υδραίων.

Στη συνέχεια ήρθαν Μωραΐτες, Ρουμελιώτες, Θεσσαλοί, Ηπειρώτες, Μακεδόνες, Επτανήσιοι κ.λ.π., που, με την τόσο διαφορετική προέλευσή τους, συνθέσαν ένα ζωντανό κύτταρο με όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της φυλής μας.

Οι άνθρωποι αυτοί, παρ' όλο που ο Πειραιάς δεν ήταν η αρχική τους πατρίδα, τον αγάπησαν με πάθος και δέθηκαν μαζί του, γεγονός που αποτέλεσε τη βασική προϋπόθεση για την κατοπινή προκοπή του.

Το 1835 ιδρύθηκε ο Δήμος του Πειραιά με πρώτο Δήμαρχο τον Κυριακό Σερφιώτη.

Οι κάτοικοι του Πειραιά ήταν τότε μόλις 1011.

Μετά την ίδρυση του Δήμου οι άνθρωποι που αποτέλεσαν την πρώτη Δημοτική Αρχή αποφάσισαν να κτίσουν εκκλησία και σχολείο. Έ-

τσι μέσα στο 1836 θεμελιώθηκε η εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα και λειτούργησε το πρώτο Σχολείο. Επίσης άρχισε να παρατηρείται κάποια κίνηση στο λιμάνι.

Γύρω στα 1855, 20 χρόνια μετά τη σύσταση του Δήμου, η πόλη είχε επεκταθεί και χωριζόταν σε τρεις συνοικίες: τα Υδρέικα, τη Χιακή συνοικία και την συνοικία των Παροίκων.

Ο πληθυσμός έφτανε τους 6.000 κατοίκους και είχε σημειωθεί πρόοδος σε όλους τους τομείς.

Το 1858-59 χτίστηκε το πρώτο Δημαρχείο και το 1862-63 η Δημοτική αγορά, που εξυπηρέτησε επί ένα και πλέον αιώνα τις ανάγκες της πόλεως μέχρι των ημερών μας (κατεδαφίστηκαν το 1969).

Το 1884 θεμελιώθηκε το Δημοτικό Θέατρο, που τελείωσε το 1895. Το θέατρο αυτό θεωρήθηκε επίτευγμα της εποχής εκείνης και εξακολουθεί να είναι ένα από τα ωραιότερα κτήρια της πόλης.

Την ίδια εποχή ο Πειραιάς, με δωρεές των μεγάλων ευεργετών του τόπου, απέκτησε όλα τα Ιδρύματα που συνεχίζουν μέχρι σήμερα την πολύτιμη προσφορά τους. Τέτοια είναι:

1) Το «Τζάνειο Νοσοκομείο» (δωρεά Νικήτα Τζαννή).

2) Το «Ζάννειο Ορφανοτροφείο Αρρένων» (δωρεά της Ελένης Ν. Ζαννή).

3) Το «Χατζηκυριάκειο Ορφανοτροφείο Θηλέων» (δωρεά του Ιωάννη και της Μαρίας Χατζηκυριακού).

4) Ο «Πειραιϊκός Σύνδεσμος».

Έτσι στα τελευταία χρόνια του δέκατου ένατου αιώνα είχε σημειωθεί μια αισθητή μεταβολή στη ζωή του τόπου. (Ο πληθυσμός έφτανε τους 50.000 κατοίκους και ο Πειραιάς ήταν πλέον η δεύτερη πόλη της Ελλάδος). Είχαν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες για τη διεξαγωγή των συναλλαγών. Υπήρχαν ήδη υποκαταστήματα της Εθνικής Τραπέζης, της Τραπέζης Αθηνών καθώς και ιδιωτικές τράπεζες που χρηματοδοτούσαν το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο. Στο λιμάνι η κίνηση είχε αυξηθεί σημαντικά (χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι το

Ο Πειραιάς στα τέλη του 19ου αιώνα

1890 κατέπλευσαν στον Πειραιά 2.460 πλοία). Είχε γίνει πλέον η έδρα των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών, με τις πρώτες τακτικές γραμμές του εσωτερικού αρχικά και κατόπιν του εξωτερικού με τα λιμάνια της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας.

Τα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα, έχουν δίκαια χαρακτηριστεί ως «η περίοδος ακμής του πειραιϊκού πνεύματος». Τότε έζησαν και συνδέθηκαν στενά με τον Πειραιά μεγάλοι ποιητές και λογοτέχνες, όπως, ο Λ. Πορφύρας, που θεωρείται ο κυριότερος εκπρόσωπος του πειραιϊκού λυρισμού, ο Γ. Στρατήγης, ο Π. Νιρβάνας, ο Δ. Βουτυράς, ο Σπύρος Μελάς, ο αρχαιολόγος και σοφός δάσκαλος Ι. Δραγάτης, ο μεγάλος Έλληνας θαλασσογράφος Κ. Βολανάκης και άλλοι.

Και φθάνουμε στο 1922, στη Μικρασιατική Καταστροφή, όπου καραβάνια προσφύγων ήρθαν από τη Μικρά Ασία και δημιούργησαν τις εστίες τους εδώ με αποτέλεσμα να αλλοιωθεί η όλη φυσιογνωμία της πειραιϊκής ζωής.

Ο πληθυσμός που το 1907 ήταν μόλις 73.500 κάτοικοι, αυξήθηκε πολύ και το 1928 έφτασε τους 254.000 κατοίκους, δηλαδή μέσα σε 20 χρόνια είχε τριπλασιαστεί.

Η Κοκκινιά, η Δραπετσώνα, το Κερατσίνι, η Κορυδαλλός που σήμερα είναι ξεχωριστοί Δήμοι και που τότε ήταν ερημότοποι γέμισαν ασφυκτικά από πρόσφυγες. Μια καινούργια πραγματικότητα δημιουργήθηκε. Από τη μια μεριά ο κεντρικός Πειραιάς που προχωρούσε σταθερά στον δρόμο της πρόοδου και είχε ήδη αποκτήσει μερικά πολυώροφα κτήρια και από την άλ-

λη η χτυπητή αντίθεση των προσφυγικών συνοικισμών. Ταυτόχρονα μια σημαντική αλλοίωση σημειώθηκε και στη σύνθεση του πληθυσμού. Και ενώ «μέχρι τότε επικρατούσε βασικά το μικροαστικό στοιχείο, σιγά-σιγά στην αρχή και οριστικά αργότερα, άρχισε να κυριαρχεί το εργατικό στοιχείο. Και η μεταβολή αυτή εναρμονιζόταν προς τη γενική μορφή της πόλης που, με το εκσυγχρονιζόμενο λιμάνι, με τα μεγάλα εργοστάσια (Καπνοβιομηχανίες Κεράνη - Παπαστράτου, Εταιρεία Λιπασμάτων, μηχανουργεία κ.λ.π.) είχε εξελιχθεί πια σε ναυτικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας».

Κι έτσι φθάνουμε στο 1940, όταν ξεσπά ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος και ο Πειραιάς νιώθει κι αυτός τη φρίκη του πολέμου που συνετάραξε τον ελληνικό λαό.

Ο Πειραιάς δέχθηκε αλλεπάλληλα χτυπήματα. Με τον βομβαρδισμό και την έκρηξη που έγινε το 1941 οι περισσότεροι Πειραιώτες και κυρίως οι ευκατάστατοι, έφυγαν από τον Πειραιά και αναζήτησαν καταφύγιο στην Αθήνα. Με τον βομβαρδισμό του 1944 ερημώθηκε κυριολεκτικά η πόλη και με την ανατίναξη του λιμανιού κατά την αποχώρηση των Γερμανών, τον Οκτώβριο του 1944 γράφτηκε ο θλιβερός επίλογος.

Σημαντικός ήταν ο αριθμός των θυμάτων κατοχής: 1050 Πειραιώτες εκτελέστηκαν και 11.041 πέθαναν από την πείνα - και φυσικά τεράστιες οι υλικές ζημιές.

Τα γεγονότα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα την αλλαγή στη σύνθεση του πληθυσμού. Πολλοί από τους παλιούς Πειραιώτες που έφυγαν το 1944 δεν ξαναγύρισαν ποτέ

στον Πειραιά.

Χρειάστηκε καιρός πολύς για να συνέλθει η πόλη. Το 1955 αποκαταστάθηκαν οι ζημιές στο λιμάνι και άρχισαν να εκτελούνται έργα για τον εκσυγχρονισμό του και σιγά-σιγά άρχισαν οι επισκευές στα δημόσια και ιδιωτικά κτήρια και η ανοικοδόμησή του γενικά.

Ο Πειραιάς με τον οικοδομικό οργανισμό που ακολούθησε έχασε δίχως αμφιβολία το παλιό τοπικό του χρώμα και τη γραφικότητά του.

Ο Δήμος Πειραιά, στον οποίο έχει συγχωνευθεί και το Ν. Φάληρο, περιστοιχίζεται από τους Δήμους Νικαίας, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Μοσχάτου, Δραπετσώνας και Κερατσινίου και ο πληθυσμός του, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 175.697 κατοίκους.

Ο Πειραιάς είναι σήμερα το τρίτο λιμάνι της Μεσογείου μετά τη Μασσαλία και τη Γένοβα και παρ' όλες τις δοκιμασίες που πέρασε έχει εξελιχθεί τόσο που δεν έχει να ζηλέψει τίποτε από τα πιο γνωστά ξένα λιμάνια. Παρουσιάζει μεγάλη εμπορική και επιβατική κίνηση, καλύπτοντας το 70% της διακίνησης των εμπορευμάτων, εδρεύουν δε σ' αυτόν πολλές ελληνικές και ξένες ναυτιλιακές εταιρείες και τράπεζες, λόγω της μεγάλης κίνησης του λιμανιού.

Ως εκ της θέσεώς του αποτελεί σπουδαίο κόμβο χερσαίων και θαλασσίων συγκοινωνιών. Από ξηράς συνδέεται σιδηροδρομικά και οδικά με όλη την Ηπειρωτική Ελλάδα, την Πελοπόννησο και την Ευρώπη και θαλάσσια, κυρίως με τα φορτηγά πλοία, ελληνικά και ξένα, με όλα τα λιμάνια του κόσμου.

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με τη ναυτιλία, τη βιομηχανία και το εμπόριο, υπάρχει όμως και πολύάριθμο εργατικό δυναμικό.

ANNA ΠΑΤΕΣΤΗ

ΣΗΜ.: Τα ιστορικά στοιχεία του κειμένου έχουν κυρίως ληφθεί από τα βιβλία του Γιάννη Ε. Χατζημανωλάκη: «Χρονικό της Πειραιϊκής Πνευματικής Ζωής 1835-1873» (Πειραιάς 1973) και «Το λιμάνι του Πειραιά στη διαδρομή των αιώνων» (Στ' έκδοση). Πειραιάς, 2001.

ΑΝΑΔΙΦΗΣΕΙΣ

«ΠΡΩΤΟΠΕΙΡΕΣ» ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν μετά την απελευθέρωσή της, η Ελλάδα ξεκίνησε να οργανώνεται σαν κράτος με καινούργιους νόμους, γόνιμη διοικητική, επαγγελματική, στρατιωτική, θρησκευτική, κοινωνική, εκπαιδευτική, αθλητική και πολιτιστική ζωή και με έντονο ενδιαφέρον στην κλασική έρευνα και αρχαιολογία. Τα βήματα σε όλους τους τομείς υπήρξαν δειλά και ασταθή. Οι επιστημονικές γνώσεις ήταν περιορισμένες και τα μέσα ατελή και ανεπαρκή.

Η έλλειψη πείρας, η άγνοια, οι συνθήκες ίσως, έφεραν πολλές φορές απογοητευτικά αποτελέσματα στις ανασκαφές, εκεί που βεβαιωμένα υπήρχαν άφθονα λείψανα για να αποκαλυφθούν. Η αναζήτηση, άλλωστε, μόνο εμφανών, χειροπιαστών αρχαίων τεκμηρίων της κλασικής περιόδου (γλυπτών, επιγραφών, αγγείων, θεμελίων) στένευαν τον ορίζοντα δράσης. Διαταράχτηκαν έτσι με το σκάψιμο σημαντικές αρχαίες θέσεις, ώστε χάθηκαν για πάντα κάποια ευρήματα άλλων εποχών που θα έδιναν εξίσου σπουδαίες πληροφορίες.

Η ταχύτατη ανάπτυξη του Πειραιά, η επέκταση δηλαδή των σύγχρονων οδών και κτηρίων σε έρημα εδάφη της παλαιάς, εντός των τειχών, πόλης, έκανε τη μελέτη των καταλοίπων δύσκολη και επικίνδυνη. Ο ελάχιστος διαθέσιμος χρόνος, τα ακόμη λιγότερα χρήματα, η άρνηση των ιδιοκτητών των γηπέδων (οικοπέδων) να επιτρέψουν την ανασκαφή και σχεδίαση, η γραφειοκρατία του δήμου και του κράτους, οι βροχές του χειμώνα, στάθηκαν εμπόδια ικανά να χαθεί τότε η μοναδική ευκαιρία αναγνώρισης της ρυμοτομίας του αρχαίου Πειραιά.

Στα πρακτικά της Ε' γενικής συνεδρίασης της εν Αθήναις Αρχαιο-

λογικής Εταιρείας, που έγινε στις 25-5-1841 στα ερείπια του Παρθενώνα, διαβάζουμε προσεκτικά:

«*Δυτικά του λιμένα της Μουνυχίας (του Πασά Λιμανιού) βρίσκεται πάνω στον λόφο που κατέχει στη θέση του δήμου Μουνυχίας, ερείπιο ναού «δωρικής τάξεως» (Δωρικού ρυθμού) Μουνυχίας Αρτέμιδος... άλλο δε αξιόλογο οικοδόμημα δεν ανέφεραν οι αρχαίοι σε αυτή τη θέση*». Στα ερείπια η Εταιρεία ενήργησε ανασκαφές με την ελ-

γασία σαν μη αποτελεσματική «και έστρεψε την προσοχήν της προς σπουδαιότερα».

Η ανασκαφή δεν φαίνεται να ταυτίζεται με τον αληθινό χώρο του ιερού της Αρτέμιδος στη Μουνυχία. (Λιμήν Μουνυχίας - κατά την επικρατούσα τότε άποψη - ή Πασαλιμάνι ή Στρατιωτική λεγόταν ο σημερινός λιμήν Ζέας (Κανάρη). Τα ερείπια φυσικά έχουν εξαφανιστεί.

• Συνεδρία της 18-6-1872, ημέρα Κυριακή. «*Ανασκαφή μικρά εγένετο εν Πειραιεί*». Το περασμένο φθινόπωρο η δημαρχία Πειραιά καθώς ισοπέδωνε την οδό Σαχτούρη βρήκε στο πιο ψηλό μέρος της κάποια υπόγεια δεξαμενή με πηγάδι και κοιλώματα (σύριγγες) και λίγα κομμάτια Δωρικής αρχιτεκτονικής, καταχωσμένα κάπου εκεί, μια στρώση με μεγάλες πέτρες που ανηφορίζει ήρεμα και μερικές επιγραφές. Μία από αυτές μάλιστα τράβηξε την περιέργεια πολλών, επειδή ήταν μέρος ενός καταλόγου με τραγωδίες και

Του

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

πίδα να βρει ίσως το αρχαίο έδαφος του ναού και κάποια περισσότερα λείψανα των στύλων του και να ευτυχήσει να τον ανεγείρει ξανά. Αλλά οι προσπάθειές της απέβησαν μάταιες - και αφού εξακολούθησε όσο μπορούσε τις ανασκαφές χωρίς να βρει κάτι αξιόλογο, παραιτήθηκε από αυτή την ερ-

Το αρχαίο θέατρο της Ζέας, που αποκαλύφθηκε μερικώς για πρώτη φορά το 1880

κωμωδίες Αττικών ποιητών.

Εφ' όσον από πάρα πολύ κοντά προς τα δυτικά φαίνονταν επιφανειακές γραμμές θεμελίων λίθων, που υποδήλωναν την ύπαρξη δημόσιου κτηρίου, που θα έχει σχέση με την αναφερόμενη στρώση, κρίθηκε σωστό από το συμβούλιο της Εταιρείας να εξακολουθήσει με δαπάνη της το έργο που ξεκίνησε ο δήμος, όπως και έγινε. Καθαρίστηκε η δεξαμενή, μα όχι εντελώς το πηγάδι και τα κοιλώματα εξαιτίας άλλων δυσκολιών αλλά για τις πολλές βροχές στη συγκεκριμένη περίοδο. Το χάσμα της ανασκαφής έπρεπε να καλυφθεί για να επισκευαστεί ο δρόμος. Έγινε λοιπόν κάτι πρωτοποριακό για την εποχή, κατασκευάστηκε ένας θόλος (σκεπάσμα) πάνω από την κάθοδο για να εξεταστούν «και άλλοτε ποτέ ακριβέστερον τα εκεί», ενώ οι θεμέλιες γραμμές ερευνήθηκαν μέτρια. Η δαπάνη έφτασε στις 273,23 δραχμές. Δεν βρέθηκε η συμπλήρωση της επιγραφής του δραματικού καταλόγου, φάνηκαν όμως και άλλα αρχαία γλυπτά και ενεπίγραφα τεμάχια όχι ανάξια λόγου.

Καθώς τα έργα του δήμου επεκτάθηκαν προς την οδό Σωκράτους (Ηρώων Πολυτεχνείου) βρέθηκε επιγραφή «περί συνδρομών εις κατασκευήν θεάτρου εν Πειραιεί» κι ένα ψήφισμα προς τιμή κάποιου επισήμου κατά τους χρόνους του Αράτου. «Τα ανευρεθέντα μετεκόμισεν επιμελώς η δημορχία Πειραιώς εις το εν τη σχολή των Ιωνιδών Δημοτικόν Μουσείον της, δια να είναι προσιτά εις πάντας τους φιλαρχαίους».

Την ίδια χρονιά (1871 - 1872) στον κατάλογο αυτών που κατέβαλαν τις συνδρομές τους ως μέλη της Εταιρείας, συμπεριλαμβάνονται οι παρακάτω Πειραιώτες: Ο Δήμος Πειραιώς, δρχ. 50 - Αφεντούλης Θ., δρχ. 15 - Ζωγράφος Αθ., δρχ. 35 - Καψαμπέλης Γ., δρχ. 15 - Μελετόπουλος Ν., δρχ. 15 - Μουτζόπουλος Δημ., δρχ. 30 - Μουτζόπουλος Τρυφ., δρχ. 15 - Παπαγεωργόπουλος Κ., δρχ. 15 - Ράλλης Λ., δρχ. 15 - Σέρμπος Στέφ., δρχ. 15.

ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Το 1880 ήταν η χρονιά ανακίνησης του θέματος των δύο αρχαίων πειραιϊκών θεάτρων. Κατά τα μέσα Απριλίου προχωρούσαν οι εργασίες προέκτασης και εξομάλυνσης της οδού Πραξιτέλους προς την Φιλελλήνων στην περιοχή «την κοινώς καλουμένη Φραγκόκκλησια ή Φραγκοκκλησιά». Από καιρό διακρίνονταν πεσμένοι πώρινοι σπόνδυλοι κιόνων, άλλες πέτρες αρχαίας οικοδομής «και θεμέλια σαφή διεκρίνοντο κόγχης εκκλησίας, πιθανώς Βυζαντινής». Το τοπωνύμιο παραπέμπει στην ύπαρξη μικρού, ανώνυμου ναού που η παράδοση τον ήθελε φράγκικο, δηλαδή καθολικό. Σήμερα έχει καταχωθεί από την οικοδομή του Αρχαιολογικού Μουσείου.

Ο καθηγητής «του εν Πειραιεί γυμνασίου» Ιάκωβος Χ. Δραγάσης που παρακολουθούσε από κοντά τη δουλειά «των ρυμοτομούντων» διέγινωσε ότι άρχισαν να εμφανίζονται τα θεμέλια ενός θεάτρου. Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρία ανέθεσε την επιστάσι των ανασκαφών στον Δημ. Φίλιο. Η έρευνα άρχισε στις 8 Μαΐου και τελείωσε στις 27 Ιουνίου.

Εμφανίστηκαν έτσι περίπου τα δύο τρίτα του κοίλου του θεάτρου, τμήματα της ορχήστρας και τα θεμέλια της σκηνής «το δε άλλο μέρος όχι· διότι συνέβη ενταύθα ό,τι πάντοτε συμβαίνει εις τας αρχαιολογικάς ημών επιχειρήσεις». Τα έργα προχωρούν μόνο όταν μερικοί από τους ιδιοκτήτες των γηπέδων (οικοπέδων) πάνω στα οποία βρίσκονται αρχαία κτίσματα είναι συγκαταβατικοί. Όταν συμβεί να είναι κάποιος πιο δύστροπος, εμποδίζονται για δεκαετίες και απαιτείται η αγορά των γηπέδων, πράξη που σκοντάφτει σε πολλά εμπόδια.

Η Εταιρεία προέβη στις κατάλληλες ενέργειες προς το Υπουργείο Παιδείας (αυτό ήταν αρμόδιο τότε για τις αρχαιότητες) και τον δήμο Πειραιώς για να αποδεσμευθεί ο τόπος. Πάντως είχε προλάβει να εκπονήσει το σχέδιο του θεάτρου της Ζέας, εκτός από το μέ-

ρος που παρέμεινε «κεχωσμένον ένεκα της μη συγκαταθέσεως του ιδιοκτήτου».

Η Εταιρεία έστρεψε για λίγο την προσοχή της και προς το άλλο θέατρο, «το προς την βορειοδυτικήν άκραν του λόφου Μουνυχίας, ου η θέσις από πολλού χρόνου εγνωρίζετο και ωμολογείτο». Αλλά και εκεί αφού προχώρησαν για ένα διάστημα οι εργασίες και φάνηκαν τα μέρη γύρω από την ορχήστρα και από το κοίλο, προκύψανε τα ίδια εμπόδια από τους ιδιώτες. Ούτε τα σχέδια δεν κατόρθωσαν να συντάξουν «διότι ο θερμουργότερος ιδιοκτήτης του γηπέδου... προλαβών κατεκάλυψε πάλιν πολύ μέρος του ανασκαφέντος χώρου».

Στα αντίστοιχα πρακτικά της Εταιρείας (Ιανουάριος 1880 - Ιανουάριος 1881) τονίζεται ο εύστοχος προσανατολισμός των θεάτρων:

Το θέατρο Ζέας «έβλεπε προς χειμερινάς Ανατολάς (Ν.Α.) και το της Μουνυχίας αντιστρόφως έβλεπε προς θερινάς Δυσμάς (Β.Δ.)».

Την επόμενη χρονιά η ανακοίνωση ήταν απογοητευτική αφού «τα δύο θέατρα Πειραιώς μένουσιν όπως είχαν». Επειδή γι' αυτό που βρίσκεται προς τη Ζέα οι αρχές δεν έπραξαν ακόμη τίποτα για να απελευθερωθεί ο τόπος, για εκείνο κάτω από τη Μουνυχία έγινε πρόσφατα συμφωνία με τον ιδιοκτήτη της γης, για να εξαγοραστεί από το δημόσιο «εφ' όσον φανή αναγκαίον» και εξεταστεί πρώτα με ανασκαφή λεπτομερέστερα. «Αλλά την αρξαμένην προ δύο μηνών εργασίαν διέκοψεν ο εφετεινός πολύομβρος χειμών. Εδαπανήθησαν εις αυτήν δραχμαί 473,10».

Τελικά σώθηκε μόνο το θέατρο Ζέας στο Πασαλιμάνι.

Το άλλο, στην πλαγιά του Προφήτη Ηλία, καταχώθηκε κι εξαφανίστηκε.

ΚΑΙ ΥΠΟΒΡΥΧΙΕΣ(!) ΕΡΕΥΝΕΣ ΥΠΟ ΑΝΤΙΘΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Η αρχαιολογική επιστήμη στον 19ο αιώνα έχει να αναφέρει ακόμα και υποβρύχιες έρευνες (!) στα στενά της Σαλαμίνας για τυχόν ευ-

ρήματα της περιφέρειας ναυμαχίας. Αν και η δαπάνη ανήλθε στο ποσόν των 1.548,50 δρχ., η απόπειρα απέτυχε παταγωδώς. Η επιχείρηση ξεκίνησε στις 16 Ιανουαρίου 1884. Από τον ένα μήνα που είχαν υπολογίσει εργάστηκαν δώδεκα μόνο ημέρες και «τούτο ένεκα του χειμώνας». Υπεύθυνος ήταν ο έφορος Χρήστος Τσουντας. Στις 24-2-1884 υπογράφει την εισήγησή του, αναφέροντας τις δυσκολίες που αντιμετώπισε το συνεργείο του.

Όσες φορές δεν ήταν ταραγμένα τα νερά, πάλι οι ακτίνες του ήλιου δεν έφταναν στον βυθό και έτσι δεν μπορούσε να διακρίνει ο δύτες. Μπροστά από το Βασιλικό κτήριο (Παλατάκι) βρέθηκαν δύο βάσεις απλών αμφορέων και σιδερένιο έλασμα, που όμως τους φάνηκε νεότερο.

Επί δύο ημέρες έκαναν προσπάθειες στον λιμένα Φωρών (στα Σφαγεία).

«Εύρωμεν δε ενταύθα σανίδα ενός περίπου μέτρου αρχαιοτάτην, ήτις κατά την εξαγωγήν εθραύσθη εις δύο: φέρει πέντε ήλους τετραγώνους». Κοντά της ανέσυραν ένα κομμάτι κοινού αμφορέα κι ένα μόνωτο αγγείο, σχεδόν σώο, ύψους 0,40 μ. Ο δύτες είπε ότι εκεί κοντά είδε και δύο σπονδύλους κίονα, χωρίς να μπορεί να διαβεβαιώσει ότι είχαν ραβδώσεις.

Παρατήρησε και «μάρμαρον κυβικόν» με μήκος κάθε πλευράς 0,80 μ. σε βάθος 10-12 οργιών.

Σε όλη τη θαλάσσια έκταση του αμμώδους βυθού φάνηκαν πολλοί σπασμένοι αμφορείς (βάσεις και στόμια) αλλά και ξύλα κάποιας μικρής βάρκας, όχι αρχαίας....

Τα φύκια και η λάσπη εμποδίζαν τον δύτε να φτάσει χαμηλά.

«Υπό τοιούτους όρους δεν ηδυνάμεθα να ελπίζωμεν ευρήματα». Μόλις ο δύτες προσπαθούσε να μετακινήσει τον πηλό με τα χέρια του, κάτι που του ήταν πολύ εύκολο, «τα ύδατα αμέσως θολώνουν και μένει αυτός εν τω σκότει»... Έτσι τελείωσε άδοξα η εξόρμηση μεταξύ Σαλαμίνας και Αττικής, αφού και ο ιδιοκτήτης του καϊκιού αρνιόταν να βγαίνει στα ανοιχτά με τέτοια κακοκαιρία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Έγκριση πεπραγμένων και αρχαιρεσίες

ΜΕ ΠΥΚΝΗ προσέλευση τακτικών μελών πραγματοποιήθηκε στις 28 Ιανουαρίου 2004, στη μεγάλη αίθουσα του Αρχαιολογικού Μουσείου, η τακτική Γενική Συνέλευση του "Συλλόγου Φίλων Αρχαιολογικού Μουσείου και Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά", υπό την προεδρία του προέδρου του απερχομένου Διοικ. Συμβουλίου κ. **Ι. Πολυχρονόπουλου**. Καθήκοντα γραμματέα άσκησε η κ. **Βάσω Κυπαρίσση**.

• ΣΤΗΝ αρχή ο γενικός γραμματέας του απερχομένου Δ.Σ. κ. **Α-λεξ. Κορωνάκης** ανέγνωσε τα πεπραγμένα της τριετίας 2001-2003, τα οποία και εγκρίθηκαν ομόφωνα. Στο σημείο αυτό ο πρόεδρος ευχαρίστησε τον κ. Αλ. Κορωνάκη για τη σημαντική συμβολή του στο έργο του Συλλόγου και ανακοίνωσε ότι δεν θα είναι υποψήφιος στις αρχαιρεσίες, λόγω φόρτου εργασίας. Ο κ. Κορωνάκης ευχαρίστησε τα μέλη του απερχομένου Δ.Σ., καθώς και τη Γεν. Συνέλευση για την άψογη συνεργασία και διαβεβαίωσε ότι ο Σύλλογος θα έχει την αμέριστη και συνεχή συμπαράστασή του.

• ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ η ανάγνωση το Απολογισμού Οικονομικής Διαχείρισης 2003 και του Προϋπολογισμού της χρήσης 2004 από την ταμία κ. **Αρχοντούλα Ανδρεάδη**, καθώς και της Έκθεσης της Εξελεγκτικής Επιτροπής από τον κ. **Μιχαήλ Στρουμπούλη**. Η Συνέλευση ενέκρινε ομόφωνα τον απολογισμό και απήλλαξε το απερχόμενο Δ.Σ. από κάθε ευθύνη, ενώ ομόφωνα εγκρίθηκε και ο προϋπολογισμός του 2004.

• ΜΕΤΑ τη διεξαγωγή των αρχαιρεσιών αναδείχθηκε το νέο Διοικ. Συμβούλιο του Συλλόγου για την τριετία 2004-2006, το οποίο, στην πρώτη τακτική συνεδρίαση του, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος: Ιωάννης Πολυχρονόπουλος, α' αντιπρόεδρος: Γεώργιος Σταϊνχάουερ, β' αντιπρόεδρος Νικόλαος Αρτεμάκης, γ' αντιπρόεδρος: Άννα Πατεστή, γενικός γραμματέας: Δημοσθένης Μπούκης (του Γιάννη), ταμίας: Αρχοντούλα Ανδρεάδη, υπεύνηνη δημοσίων σχέσεων: Βασιλική Κυπαρίσση, σύμβουλοι: Παναγιώτης Δαρακλής, Αργυρώ Κισσανάκη, Αγγελική Μπουλιέρη, Ιωάννης Χατζημανωλάκης. Αναπληρωματικοί σύμβουλοι εξελέγησαν οι Μιχαήλ Βλάμος, Μαρία Πιπάκη, Γεράσιμος - Νικόλαος Μπουγάς και μέλη της Εξελεγκτικής Επιτροπής οι Φραντζέσκα Καραβέλα, Δημήτριος Κρασονικολάκης και Γεώργιος Χαραλάμους.

• ΣΤΗΝ πρώτη συνεδρίαση του Δ.Σ. και μετά τη συγκρότησή του σε σώμα ο πρόεδρος κ. Ι. Πολυχρονόπουλος καλωσόρισε τους νεοεκλεγέντες συμβούλους και ευχήθηκε σε όλους καλή και αποδοτική θητεία. Επίσης πρότεινε όπως η Γενική Γραμματεία και οι Δημόσιες Σχέσεις ενισχυθούν αντίστοιχα με δύο συμβούλους: την κ. Αργ. Κισσανάκη και τον κ. Παναγ. Δαρακλή αντίστοιχα - και η πρόταση έγινε αποδεκτή. Το Δ.Σ., μετά από διαλογική συζήτηση, αποφάσισε ομόφωνα όπως, προκειμένου να υπάρχει ευελιξία του σχήματος, το έργο της έκδοσης του περιοδικού αναλάβουν ο κ. Ι. Χατζημανωλάκης και η κ. Άννα Πατεστή, επικουρούμενοι από τον γεν. γραμματέα κ. Δημ. Μπούκη και το μέλος της Εξελεγκτικής Επιτροπής κ. Δημ. Κρασονικολάκη. Τέλος, ο πρόεδρος κ. Ι. Πολυχρονόπουλος ενημέρωσε το Δ.Σ. για την εξέλιξη των θεμάτων, τα οποία απασχολούν τον Σύλλογο και για τους στόχους του, όπως εκτέθηκαν κατά τη Γενική Συνέλευση της 28ης Ιανουαρίου, τονίζοντας ιδιαίτερα ότι η παρουσία και συμμετοχή στις διαδικασίες και ενέργειες του Δ.Σ. όσων υποψηφίων δεν εξελέγησαν είναι όχι μόνο αποδεκτή αλλά και επιθυμητή.

Η ανάδειξη των αρχαιολογικών

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ το πλήρες κείμενο της Έκθεσης Πεπραγμένων του Συλλόγου μας, κατά την τριετία 2001 -2003, που παρουσίασε στην τακτική Γενική Συνέλευση της 28ης Ιανουαρίου 2004 ο γενικός γραμματέας του απερχόμενου Δ.Σ. κ. **Αλεξ. Κορωνάκης**. Στην έκθεση γίνεται λεπτομερής αναφορά στις ενέργειες του Συλλόγου για την επίτευξη των στόχων του, πολλές από τις οποίες απέδωσαν ανάλογα αποτελέσματα ως προς την προστασία και την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων της πόλης, καθώς και την ευρύτερη προβολή του τοπικού Αρχαιολογικού Μουσείου:

Σύμφωνα με το άρθρο 17 του Καταστατικού του Συλλόγου μας, το Διοικητικό Συμβούλιο παρουσιάζει στη σημερινή Τακτική Γενική Συνέλευση την έκθεση πεπραγμένων για τα έτη 2001, 2002 και 2003. Και στα τρία αυτά προηγούμενα χρόνια συνεχίστηκαν οι ενέργειες του Διοικητικού Συμβουλίου σύμφωνα με τους στόχους και τα οράματα που έχει θέσει ο Σύλλογός μας από την αρχή της λειτουργίας του.

Οι δράσεις του Διοικητικού Συμβουλίου επικεντρώθηκαν κυρίως στα κατωτέρω αναφερόμενα θέματα:

1. Αρχαιολογικό Πάρκο στις Αστικές Πύλες Πειραιά.

Με ενέργειές μας προς το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. το 2001 το έργο αυτό είχε ενταχθεί στα έργα της λεωφόρου Ν. Φαλήρου - Δραπετσώνας - Σχιστού. Το ΥΠΕΧΩΔΕ είχε προχωρήσει στις σχετικές μελέτες και είχε δεσμεύσει 4,5 δις δρχ. για τις απαραίτητες απαλλοτριώσεις και τις σχετικές παρεμβάσεις. Δυστυχώς το έργο σταμάτησε μετά

από τις γνωστές ενέργειες του Δήμου και της Νομαρχίας Πειραιά, που είχαν ως αποτέλεσμα τη διακοπή των εργασιών, την αλλαγή των μελετών της λεωφόρου και την ακύρωση της δημιουργίας του Αρχαιολογικού Πάρκου Πειραιά. Οι προσπάθειες

*Συνεχείς και
αποτελεσματικές
οι προσπάθειες
του Συλλόγου μας*

του Συλλόγου συνεχίστηκαν και σε συνεργασία με την Αρχαιολογική Υπηρεσία είχαν ως πρώτο αποτέλεσμα την κήρυξη της απαλλοτρίωσης του κέντρου "Βαρελάδικο", το οποίο βρίσκεται πάνω σε αρχαιολογικό χώρο.

Το 2002, μετά από ενέργειες του Συλλόγου μας το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας κήρυξε την κατεδάφιση του κτηρίου

της Αντιφθισικής Εταιρείας, που βρίσκεται στη συμβολή των οδών Διστόμου και 34ου Συντάγματος Πεζικού. Ακολούθησε απόφαση του Υπουργείου Οικονομίας, το οποίο όρισε το Υπουργείο Υγείας και την Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου ως υπεύθυνους για την κατεδάφισή του. Ο Σύλλογος με επιστολή του γνωστοποίησε την απόφαση αυτή στον τότε πρόεδρο της ΔΕΠΑΝΟΜ, κ.Σαράφoglου, ώστε να προχωρήσει στην κατεδάφιση. Όμως ανεφύη το πρόβλημα της καταβολής των χρημάτων της κατεδάφισης, το οποίο ελπίζουμε ότι θα επιλυθεί σύντομα. Ως προς το Βαρελάδικο, ακυρώθηκε η απαλλοτρίωσή του διότι η δεύτερη και τελευταία δόση της αποζημίωσης προς τον ιδιοκτήτη κατεβλήθη εκπρόθεσμα, δηλαδή δύο-τρεις μέρες αργότερα, και για τον λόγο αυτό ξεκίνησε από την αρχή η όλη διαδικασία. Παράλληλα ο Σύλλογος ζήτησε με εισαγγελική παραγγελία τον φάκελο αδειοδότησης του εν λόγω καταστήματος από τον Δήμο Πειραιά. Από τον φάκελο αυτό προέκυψε ότι το κατάστημα λειτουργεί χωρίς την απαραίτητη άδεια από την Αρχαιολογική Υπηρεσία. Για αυτό το λόγο η Αρχαιολογική Υπηρεσία ζήτησε την ανάκληση της άδειας λειτουργίας του καταστήματος από τον Δήμο Πειραιά. Όμως το Δημοτικό Συμβούλιο στην πρώτη συνεδρίαση απέρριψε το αίτημα αυτό, αλλά το θέμα επανήλθε στο Δημοτικό Συμβούλιο και ανεβλήθη η συζήτησή του. Εν τω μεταξύ το Υπουργείο Πολιτισμού με πρόσφατη απόφασή του έβαλε "λουκέτο" στο Βαρελάδικο, αλλά και στα κέντρα διασκέδασης "Σίλό", "Εξ Ανατολής", "Viva Zapata" και "Boudoir Cafe". Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε και στον Δήμο Πειραιά, ο οποίος τώρα πλέον πρέπει να λάβει απόφαση για την ανάκληση των αδειών λειτουργίας τους. Το Αρχαιολογικό Πάρκο ωστόσο μπήκε σε υλοποίηση καθώς το ΥΠΕΧΩΔΕ στις 24/4/2003 διενήργησε δημοπρασία για την ανάθεση του έργου με προϋπολογισμό 4.950.139 ευρώ και χρόνο εκτέλεσης 12 μήνες. Τον Μάιο του 2003 ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. Πολυχρονόπουλος και ο κ. Σταϊνχάουερ επισκέφθηκαν τον κ. Καμπέλη, Γενικό Γραμματέα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., και διατύπωσαν το αίτημά για την υλοποίηση του Αρχαιολογικού Πάρκου. Ακολούθησε επίσκεψη των κ.κ. Σταϊνχάουερ και Κορωνάκη στην κ. Παναγιωτοπούλου, Διευθύντρια του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., μετά την απόφαση να υλοποιηθεί η α' φάση του Αρχαιολογικού Πάρκου. Η κ. Παναγιωτοπούλου εξήγησε τους λόγους για τους οποίους επελέγησαν τα συγκεκριμένα ακίνητα στην πρώτη αυτή φάση. Ο λόγος ήταν ότι θεωρήθηκαν πιο εύκολα ως προς την απαλλοτρίωσή τους. Ο κ. Σταϊνχάουερ

Ξενάγηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο στελεχών ναυτιλιακών και τουριστικών επιχειρήσεων από τον κ. Γ. Σταϊνχάουερ μετά τη σύσκεψη για την ευρύτερη προβολή των αρχαιολογικών χώρων του Πειραιά

χώρων της πόλης μας

διατύπωσε το αίτημά του να επεκταθούν οι απαλλοτριώσεις και σε άλλα ακίνητα, καθώς η ανασκαφή στον χώρο που βρίσκονται θα έχει θετικά αποτελέσματα και κατά συνέπεια θα διαφανεί η αποτελεσματικότητα των απαλλοτριώσεων αυτών. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία διατύπωσε και γραπτώς το αίτημα της αυτό με σχετικό έγγραφο προς το Υπουργείο.

Παράλληλα ο πρόεδρος του Συλλόγου είχε επαφές και με τον πρόεδρο του Ιδρύματος Κουτλίδη κ. Μπότσο, στο οποίο (Ιδρυμα) ανήκει το κτήριο όπου λειτουργεί το νυκτερινό κέντρο Σιλό. Στον κ.Μπότσο έγινε γνωστή η οικονομική κατάσταση της Εταιρείας "Ελληνιστική ΑΕ", στην οποία νοικιάζουν το εν λόγω ακίνητο, συγχρόνως δε του απεστάλησαν και οι νόμοι βάσει των οποίων απαγορεύεται η ενοικίαση ακινήτων για λειτουργία νυκτερινών κέντρων στη συγκεκριμένη περιοχή, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος. Το Ιδρυμα Κουτλίδη έχει κάνει αγωγή εξώσεως στην "Ελληνιστική ΑΕ" διότι τους οφείλουν πολλά χρήματα από ενοίκια.

Επιπλέον, ο Νομάρχης Πειραιά κατέβαλλε προσπάθειες προς το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ώστε να αναλάβει η Νομαρχία τις υπόλοιπες απαλλοτριώσεις των ακινήτων στον αρχαιολογικό χώρο των Αστικών Πυλών του Πειραιά, ώστε να γίνει ακόμα καλύτερη διαχείριση του σχετικού κονδυλίου και να αναδειχθούν περισσότερα μνημεία στην περιοχή.

Το θετικό πάντως είναι ότι ξεκίνησε η υλοποίηση της α' φάσης του Αρχαιολογικού Πάρκου Πειραιά καθώς στα τέλη Νοεμβρίου εγκαταστάθηκε εργολάβος και άρχισαν οι εργασίες κατεδάφισης των τριών πρώτων κτηρίων, συνολικής έκτασης 1.150 τμ. Το πρώτο βρίσκεται στη συμβολή των οδών Ελένης Ζαννή και Κόδρου, το δεύτερο στην οδό Πύλης και Ελένης Ζαννή και το τρίτο οριοθετείται από τις οδούς 34ου Συντάγματος Πεζικού, Πύλης και Ελένης Ζαννή. Για τη θετική αυτή εξέλιξη ενημερώσαμε τις εφημερίδες της Αθήνας και του Πειραιά με σχετικό Δελτίο Τύπου, το οποίο και δημοσιεύθηκε με ευμενή σχόλια.

2. Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας και Πειραιά.

Για το θέμα αυτό έχουν γίνει αποφασιστικά βήματα. Ο Σύλλογος, ήδη από το 2001, είχε δύο φορές απευθυνθεί γι αυτό το θέμα με επιστολές στους συναρμόδιους Υπουργούς (Πολιτισμού, Οικονομίας, ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Ακολούθησε η ενέργεια να ετοιμαστεί μια επιστολή προς τον Πρωθυπουργό με το αίτημα αυτό, την οποία θα υπέγραφαν σημαντικοί φορείς του Πει-

ραιά. Στη συνέχεια τα μέλη του Δ.Σ. του Συλλόγου υπέβαλαν την πρόταση αυτή στον Νομάρχη Πειραιά, ο οποίος ήταν πολύ θετικός και έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον. Πραγματοποιήθηκε λοιπόν από τη Νομαρχία Πειραιά η συνάντηση των φορέων αυτών στις 29 Ιουλίου 2003. Στη συνάντηση συζητήθηκε ο τρόπος υλοποίησης της πρότασης. Η σχετική επιστολή παρεδόθη από τον Νομάρχη κ. Ι. Μίχα, στον Πρωθυπουργό, ο οποίος συμφώνησε και έδωσε εντολή να πραγματοποιηθούν όσα έργα προβλέπονται για τον Πειραιά, στο βαθμό που τούτο είναι εφικτό. Για τον λόγο αυτό πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στο Υπουργείο Πολιτισμού, με σκοπό τη δημιουργία ενός προγράμματος παρεμβάσεων στην πόλη του Πειραιά. Επιπλέον, ο Σύλλογος σε συνεργασία με τον κ.Σταϊνχάουερ επέ-

*Εισούσιος
ο ααοδοιορισμός
δραστηριότητας στην
τριετία 2001-2003*

φερε τις απαραίτητες τροποποιήσεις στο Καταστατικό της Εταιρείας Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας, ώστε να συμπεριληφθούν και τα έργα που προτάθηκαν για τον Πειραιά. Επιστολή με συνημμένο το πρόγραμμα έργων στον Πειραιά εστάλη πρόσφατα στους αρμόδιους Υπουργούς ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Πολιτισμού και

Οικονομίας από τη Νομαρχία Πειραιά. Κατά συνέπεια το όραμα της ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων του Πειραιά πιστεύουμε ότι θα έχει ευτυχή κατάληξη. Σημειώνεται ότι για το θέμα αυτό συνεδριάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα Επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι από τη Νομαρχία, τον Δήμο Πειραιά, τον Σύλλογό μας κλπ.

3. Κονώνειο Τείχος Πειραιϊκής.

Το 2001 η Αρχαιολογική Υπηρεσία και ο Σύλλογος κατέβαλαν προσπάθειες ώστε να αναστηλωθεί το Τείχος μέχρι ενός ορισμένου ύψους και να ανακατασκευαστεί ένας ολόκληρος προμαχώνας στη θέση "Σκαφάκι". Η σχετική μελέτη είχε ολοκληρωθεί και αναμενόταν η έναρξη των έργων στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, με σχετική πρωτοβουλία της Νομαρχίας, χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα. Επίσης προτάθηκε να δημιουργηθεί ένας διάδρομος περιπάτου κατά μήκος του Τείχους. Έγινε η σχετική μελέτη και βρέθηκε το απαιτούμενο ποσό από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Όμως και αυτό το έργο δεν υλοποιήθηκε διότι κάποιιοι συνέδεσαν τον χώρο του περιπάτου με τη λειτουργία αναψυκτηρίων.

4. Αρχαιολογικά ευρήματα στην Τερψιθέα.

Μεταξύ των οδών Καραϊσκού, Σκουζέ και Περικλέους απεκαλύφθη τμήμα του Ιπποδαμείου ιστού της αρχαίας πόλης, το μοναδικό σωζόμενο που σχεδιάστηκε από τον ίδιο τον Ιππόδαμο και περιλαμβάνει

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου μας κ. Γιάννης Πολυχρονόπουλος ενώ ομιλεί στη μεγάλη εκδήλωση στην Ηετιώνεια (1.10.2001)

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ 2003 (Σε Ευρώ)

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
Υπόλ. Χρήσης 2002	331,04	Γραφική Ύλη	147,30
Εγγραφές Μελών	120,00	Ταχυδρομικά	162,67
Συνδρομές Μελών	820,00	Τηλεφωνικά	1.110,01
Δωρεές	3.728,26	Διάφορα Έξοδα	1.764,58
ΤΑΠΑ (μέσω Τεχνικής		Έκδοση Περιοδικού	1.770,26
Προστασίας Περιβάλλοντος ΑΕ)	205,52	Υπολ. Χρήσης 2003	250,00
ΣΥΝΟΛΟ	5.204,82	ΣΥΝΟΛΟ	5.204,82
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΧΡΗΣΗΣ 2003:	ΜΕΤΡΗΤΑ 250,00 Ευρώ		

πλήρες σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης του Πειραιά. Ο Σύλλογος και άλλοι τριάντα οκτώ φορείς του Πειραιά αντιτάχθηκαν στην καταστροφή που επιχειρήθηκε με την ανέγερση του Γυμνασίου της Ραλλείου Σχολής και πρότειναν εναλλακτικές λύσεις, που προέβλεπαν ανέγερση κτηριακού συγκροτήματος για όλα τα σχολεία της Ραλλείου με τις σχετικές αθλητικές εγκαταστάσεις. Τελικά πριν από ένα μήνα το Συμβούλιο της Επικρατείας, στο οποίο είχαμε προσφύγει, αποφάσισε να διατηρηθεί ο χώρος αυτός ως αρχαιολογικός και απέτρεψε την ανέγερση του σχολείου.

5. Ηετιώνεια Πύλη.

Το 2001, με την ευγενή χορηγία του ΟΛΠ Α.Ε. και του κ.Πολυχρονόπουλου, ολοκληρώθηκαν οι εργασίες αναστήλωσης των δύο πύργων. Τα εγκαίνια πραγματοποιήθηκαν την 1η Οκτωβρίου 2001 με μία μεγάλη συναυλία του Μίκη Θεοδωράκη. Την επόμενη χρονιά ξεκίνησαν οι προσπάθειες για την τοποθέτηση κατάλληλου φωτισμού στο μνημείο, οι οποίες συνεχίστηκαν και το 2003. Η εγκατάσταση νέου, καλύτερου φωτισμού στην Ηετιώνεια Πύλη κρίνεται αναγκαία, ούτως ώστε το Μνημείο να είναι ορατό και κατά τις νυκτερινές ώρες και να αναδειχθεί ακόμα περισσότερο. Το αίτημα αυτό υποβάλαμε τόσο στον πρόεδρο του ΟΛΠ, ώστε να αναλάβουν εκείνοι την εκπόνηση και εκτέλεση της μελέτης φωτισμού, όσο και στον επικεφαλής της Επιτροπής του «ΑΘΗΝΑ 2004» για το λιμάνι του Πειραιά κ. Σαβράμη, αλλά και στους κ.κ. Βελουδάκη και Μικρούτσικο, επίσης από τον «ΑΘΗΝΑ 2004», ώστε το έργο αυτό να ενταχθεί στα Ολυμπιακά Έργα. Το θέμα φαίνεται ότι έχει δρομολογηθεί και ελπίζουμε ότι σύντομα θα τοποθετηθεί καλύτερος φωτισμός στον αρχαιολογικό χώρο της Ηετιώνειας Πύλης.

6. Κατασκευή στοάς όπου θα εκτεθούν ευρήματα του Μουσείου - Αποκατάσταση ελληνιστικού Θεάτρου Ζέας.

Μετά την αντικατάσταση του κιγκλιδώματος της περιφράξης του Μουσείου, ώστε να είναι ορατός ο προαύλιος χώρος

του, εκπονήθηκε μελέτη για την κατασκευή μιας στοάς, όπου θα εκτεθούν ευρήματα, τα οποία φυλάσσονταν ως τώρα στις αποθήκες του Μουσείου. Τα απαιτούμενα χρήματα εξασφαλίστηκαν και σύντομα θα αρχίσουν οι εργασίες για την κατασκευή της.

Παράλληλα η Αρχαιολογική Υπηρεσία προγραμματίζει την κατεδάφιση της επέκτασης του παλαιού Μουσείου ώστε στο σημείο αυτό να χτιστεί ένας μεταβατικός χώρος. Επίσης πραγματοποιούνται εργασίες ανάπλασης των νεοκλασικών που γειτνιάζουν με το Μουσείο, όπου θα εγκατασταθούν τα γραφεία της νεοοργανωμένης Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Πειραιά.

Ως προς την αποκατάσταση του ελληνιστικού Θεάτρου πραγματοποιήθηκαν στο Υπουργείο Πολιτισμού συσκέψεις, μελέτες, αυτοψίες και προτάθηκαν οι ακόλουθες λύσεις: Η πρώτη ήταν η κατασκευή μαρμάρινων εδωλίων, τα οποία εν συνεχεία θα τοποθετούνταν στο θέατρο. Όμως η πρόταση αυτή ενδέχεται να μη γίνει δεκτή από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, καθώς δεν επιτρέπεται η χρήση νεότερου υλικού σε ποσοστό πάνω από 50 % για την αποκατάσταση μνημείων. Εν συνεχεία με πρόταση του Συλλόγου μας, η Αρχαιολογική Υπηρεσία απευθύνθηκε στον κ.Τιμαγένη, αρχιτέκτονα, ο οποίος εκπόνησε μια μελέτη αποκατάστασης του θεάτρου με τη χρήση πασσάλων από ανοξείδωτο χάλυβα και με καθίσματα από γυαλί. Όμως, καθώς θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν πολυάριθμοι πάσσαλοι για να στηρίξουν την κατασκευή, η λύση αυτή απορρίφθηκε. Η τελευταία πρόταση που μελετάται είναι η χρήση λίγων πασσάλων από ξύλο, αλουμίνιο θαλάσσης ή ειδικό χάλυβα με ξύλινα καθίσματα σε μία κατασκευή αυτοφερόμενη. Πάντως η αποκατάσταση του Θεάτρου κρίνεται απαραίτητη καθώς θα δημιουργηθεί ένας χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων, ο οποίος θα αναβαθμίσει ιδιαίτερα την πόλη.

7. Εγκατάσταση κλιματισμού στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά.

Το 2001, μετά από ενέργειες του κ.Πολυχρονόπουλου, ο κ.Λιβανός, μηχανολόγος, ειδικός σε θέματα κλιματισμού, ιδιο-

κτήτης μεγάλης εταιρείας στην πόλη μας, εκπόνησε πλήρη μελέτη για την εγκατάσταση κλιματισμού στο Μουσείο. Ο Σύλλογος στη συνέχεια κατέβαλε προσπάθειες για την ανεύρεση χορηγού. Μετά από επιστολές του Συλλόγου (προς τον βουλευτή Α' Πειραιά κ. Παν. Φασούλα, τον κ. Σωκ. Κοσμίδη κλπ) και προσπάθειες της αρμόδιας Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, τελικά τα χρήματα για την εγκατάσταση κλιματισμού εξασφαλίστηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού, εκπονήθηκε η σχετική μελέτη και πολύ σύντομα θα ξεκινήσουν οι εργασίες εγκατάστασης κλιματισμού στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά. Οι εργασίες αυτές θα ολοκληρωθούν μέχρι την Άνοιξη του 2004 κι έτσι το Μουσείο θα είναι έτοιμο να υποδεχτεί τους επισκέπτες της πόλης κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.

8. Ανασκαφή στον Τινάνειο Κήπο.

Μετά τα αποτελέσματα ερευνών με ραδιογραφία και λοιπές σύγχρονες μεθόδους, που έγιναν με πρωτοβουλία του προέδρου μας κ. Ι. Πολυχρονόπουλου, ζητήθηκε από τον Δήμαρχο Πειραιά, από τον Απρίλιο του 2002, άδεια ανασκαφής σε μικρό τμήμα (25 τ.μ.) του Τινανείου Κήπου, στη συμβολή των οδών Φίλωνος και Βασ. Γεωργίου, με τη δέσμευση της αποκατάστασης του χώρου μετά το πέρας των εργασιών. Τόσο η Αρχαιολογική Υπηρεσία όσο και ο Σύλλογός μας απευθύνθηκαν στον Δήμαρχο Πειραιά με επιστολές τους ώστε να επιτρέψει τη σχετική ανασκαφή. Μάλιστα πραγματοποιήθηκε και σχετική συνάντηση του Διοικητικού Συμβουλίου μας με τον Δήμαρχο και συνεργάτες του για το θέμα αυτό. Παρά ταύτα ο κ. Δήμαρχος αρνήθηκε να εκδώσει άδεια για τη διενέργεια αυτής της ανασκαφής με αιτιολογία ότι η ανασκαφή μπορεί να κρατήσει πέρα του ενός μηνός και αυτό θα δυσχεραίνει το έργο του Δήμου. Σημειώνεται ότι πολύ κοντά στο σημείο αυτό είχαν βρεθεί τα περίφημα χάλκινα αγάλματα του Πειραιά το 1959.

9. Πλάκες ψημμένης λάβας.

Πρόκειται για πλάκες ανδρείτης οι οποίες επικαλύπτονται με κεραμικό σμάλτο και στην επιφάνειά τους, η οποία είναι ιδιαίτερα ανθεκτική σε ακραία καιρικά φαινόμενα και σε κάθε είδους φθορές (π.χ. γκράφιτι), θα απεικονιστούν κατόψεις, σχέδια αρχαιολογικών χώρων και κείμενα που θα παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και με χάρτες της πόλης. Ο Σύλλογος σε συνεργασία με την αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων το 2002 ήρθε σε επικοινωνία με την αποκλειστική αντιπρόσωπο της εταιρείας και συντάχθηκε ολοκληρωμένη πρόταση για την εικονογράφηση, τη μορφή και τα σημεία τοποθέτησης των πλακών από τους ζωγράφους της Εφορείας. Ο Σύλλογος πρό-

τινεν σε ποικίλους φορείς (Επιμελητήρια Πειραιά, ΗΣΑΠ, ΟΛΠ) να επιχορηγήσουν την τοποθέτηση των πλακών αυτών. Ο ΟΛΠ έχει συμφωνήσει να χρηματοδοτήσει την τοποθέτηση τριών πλακών.

10. Εκδήλωση για τα Μέλη του Συλλόγου.

Στις 19 Δεκεμβρίου 2001 ο Σύλλογος πραγματοποίησε μία φιλική εκδήλωση για τα μέλη του στην Αίθουσα Βαρώνης Κίμωνος Ράλλη στον «Πειραικό Σύνδεσμο», όπου παρευρέθησαν αρκετά μέλη και πολλοί φίλοι.

11. Συνάντηση με Ναυτιλιακούς Πράκτορες.

Στις 25 Νοεμβρίου 2002 προσκλήθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά ναυτιλιακοί πράκτορες, ιδιοκτήτες τουριστικών γραφείων και ξενοδοχοί της πόλης μας στους οποίους έγινε ενημέρωση σχετικά με το Αρχαιολογικό Μουσείο και τους άλλους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής μας, τους δωρίσαμε μια βιντεοταινία του ντοκυμαντέρ του Συλλόγου και τους παροτρύνουμε να συνεργαστούν μαζί μας για την καλύτερη προβολή των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της πόλης μας. Η συζήτηση μαζί τους ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητική. Από την πλευρά μας προτείναμε την ένταξη του Πειραιά στα προγράμματα ταξιδιών που διοργανώνουν, ως και τη διοργάνωση αρχαιολογικών περιπάτων που θα περιελάμβαναν το Αρχαιολογικό Μουσείο, τους αρχαιολογικούς χώρους και άλλα αξιοθέατα της πόλης. Εν συνεχεία ο κ.Σταϊνχάουερ τους ξενάγησε στο Μουσείο. Στη σημαντική αυτή συνάντηση ανταλλάγησαν ενδιαφέρουσες απόψεις και δόθηκαν κατευθύνσεις για μελλοντικές δραστηριότητες, που θα συμβάλουν στην καλύτερη τουριστική προβολή του Πειραιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι λίγες ημέρες αργότερα πραγματοποιήθηκε και δεύτερη συνάντηση με το αυτό θέμα που διοργανώθηκε από τα Πειραιά Μέσα Ενημέρωσης σε κεντρικό ξενοδοχείο των Αθηνών.

12. Ομιλία κ. Γ. Σταϊνχάουερ στον «Πειραικό Σύνδεσμο».

Επίσης το Διοικητικό Συμβούλιο διοργάνωσε εκδήλωση στις 6 Απριλίου 2003 στον «Πειραικό Σύνδεσμο» με κύριο ομιλητή τον κ. Γ. Σταϊνχάουερ, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα «Οι λατρείες στον αρχαίο Πειραιά». Εκτός από τα μέλη του Συλλόγου μας παρευρέθησαν και πλήθος συμπολίτες μας, οι οποίοι μετά το πέρας της εκδηλώσεως εξέφρασαν την πλήρη ικανοποίησή τους τόσο για την εκδήλωση όσο και για την άρτια παρουσίαση του θέματος από τον κ. Σταϊνχάουερ.

13. "Λογοτεχνικοί Αντιπερισπασμοί".

Το Κανάλι 1, το Δημοτικό Ραδιόφωνο Πειραιά σε συνεργασία με τον Σύλλογο πραγματοποίησε τρεις εκδηλώσεις στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά. Στις 17 Νοεμβρίου 2003 το θέμα ήταν "Βιβλίο και Πολυτεχνείο" και καλεσμένοι ήταν ο κ. Άλκης Ρήγος και ο κ.Ηλίας Τριανταφυλλόπουλος, την 1η Δεκεμβρίου καλεσμένη ήταν η κ. Ευγενία Φακίνου και στις 8 Δεκεμβρίου η κ. Μάρω Δούκα. Η συμμετοχή του κόσμου ήταν μεγάλη και σημαντική και στις τρεις αυτές επιτυχίες εκδηλώσεις.

14. Περιοδικό «Πειραικό Ορόσημο».

Το περιοδικό εκδίδεται από το 2001 και έχει ιδιαίτερη απήχηση. Η συμβολή του κ.Χατζημανωλάκη και του κ. Μανωλάκη ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Το τελευταίο τεύχος του περιοδικού εξεδόθη το καλοκαίρι (Ιούλιος) του 2003. Για ένα διάστημα διεκόπη η έκδοσή του αλλά μετά από πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου για ανανέωση της θεματολογίας και για διεύρυνση του καταλόγου αποδεκτών, το περιοδικό θα επανακυκλοφορήσει.

15. Ντοκυμαντέρ του Συλλόγου.

Το 2001 ο Σύλλογος αναπαρήγαγε το ντοκυμαντέρ με τίτλο "Πειραιάς, το Αρχαιολογικό Μουσείο και η ιστορία της αρχαίας πόλης" και στην αγγλική γλώσσα, το οποίο πωλείται στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Επίσης το 2002 το ντοκυμαντέρ προβλήθηκε στο Φεστιβάλ Αρχαιολογικών Ταινιών, στο Rovereto της Ιταλίας και στο Φεστιβάλ "Αγών" της Αθήνας.

16. Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου για το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά.

Έχουμε προετοιμάσει ένα καλαίσθητο ενημερωτικό έντυπο για το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί κυρίως κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και περιλαμβάνει κείμενο στα ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά, φωτογραφίες κάποιων σημαντικών εκθεμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου,

χάρτη με σημειωμένη τη θέση του Μουσείου και άλλων κεντρικών σημείων της πόλης. Υπολογίζουμε να εκτυπωθούν τριακόσιες χιλιάδες αντίτυπα, τα οποία θα διανεμηθούν σε ξενοδοχεία, κρουαζιερόπλοια, γραφεία ταξιδιών, γραφεία εξυπηρέτησης πολιτών, τουριστική αστυνομία, δήμους, Νομαρχία κλπ. Η τελευταία ενέργεια είναι να βρούμε τον χορηγό του εντύπου και ήδη συζητάμε και με τον Ο.Λ.Π.

17. Έκδοση βιβλίου κ. Γ. Σταϊνχάουερ για την Ηετιώνεια Πύλη.

Πρόκειται για ένα μοναδικό βιβλίο, το οποίο αναφέρεται στη μακραίωνη ιστορία της Ηετιώνειας Πύλης. Το βιβλίο πήρε αριθμό ISBN, τον οποίο πρέπει να έχουν όλα τα βιβλία, έγινε ο τελικός έλεγχος του δοκιμίου και είναι πλέον υπό έκδοση. Εκδότης θα είναι ο Σύλλογος και χορηγός ο Ο.Λ.Π. Α.Ε.

18. Ένταξη του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά στην ιστοσελίδα εργασιακών ομάδων ποδοσφαίρου 5X5 (www.shipsoccer.gr).

Μετά από συναντήσεις με τον υπεύθυνο της εταιρείας Atoll Impressions, η οποία έχει κατασκευάσει τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, συμφωνήθηκε να ενταχθεί το Μουσείο σε αυτήν. Συγκεκριμένα υπάρχει μία παραπομπή στην αρχική σελίδα, την οποία μπορεί να επιλέξει ο επισκέπτης για να εμφανιστεί η ιστοσελίδα του Μουσείου Πειραιά στον κόμβο του Υπουργείου Πολιτισμού. Ο λόγος για τον οποίο αποφασίστηκε να γίνει κάτι τέτοιο είναι ότι η ιστοσελίδα εργασιακών ομάδων ποδοσφαίρου είναι ιδιαίτερα δημοφιλής και έχει καθημερινά πολυάριθμους επισκέπτες.

Η συνεργασία με την Atoll Impressions, συνεχίζεται ώστε να γίνει το ίδιο και στην επίσημη ιστοσελίδα του «ΑΘΗΝΑ 2004».

ΚΛΕΙΝΟΝΤΑΣ θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εσάς για τη συμπαράστασή σας στις προσπάθειές μας και να σας παρακαλέσω να συνεχίσουμε με την ίδια δύναμη ώστε να βοηθήσουμε την Αρχαιολογική Υπηρεσία και το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου μας για το καλό της πόλης μας".

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2004 (σε Ευρώ)

ΕΣΟΔΑ:

Υπολ. χρήσης 2003	250,00
Εγγραφές Μελών	150,00
Συνδρομές Μελών	900,00
Οφειλ. Συνδρομές	2.900,00
Δωρεές Μελών	2.500,00
Χορηγίες	7.500,00

ΣΥΝΟΛΟ 14.200,00

ΕΞΟΔΑ:

Τηλεφωνικά	700,00
Ταχυδρομικά	300,00
Γραφ.Υλη	350,00
Εκδηλώσεις	12.000,00
Διάφορα	700,00
Υπολ. Χρήσης 2004	150,00

ΣΥΝΟΛΟ 14.200,00

ΤΟ «ΚΕΡΥΝΕΙΑ - ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ II» ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Με σειρά εκδηλώσεων υποδέχθηκε ο Πειραιάς το πλοίο της Κερύνειας «Κερύνεια - Ελευθερία II» - πιστό αντίγραφο του αρχαίου πλοίου που δυστυχώς τα κατάλοιπα του βρίσκονται στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο -, το οποίο κατέπλευσε στο λιμάνι το απόγευμα της 14ης Μαΐου 2004, μεταφέροντας τα συμβολικά δώρα της Κύπρου προς την Αθήνα, ως διοργανώτρια πόλη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Κατά την

άφιξη του πλοίου στην Ακτή Μιαούλη απηύθυναν χαιρετισμούς ο Δήμαρχος Πειραιά κ. Χρήστος Αγραπίδης, ο πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος κ. Πάρης Κουκουλόπουλος, ο Δήμαρχος Κερύνειας κ. Κωνσταντίνος Ωρολογάς και ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Ιδρύματος «Κερύνεια - Χρυσοκάβα». Ακολούθησαν παραδοσιακοί χοροί από χορευτικά συγκροτήματα, με συμμετοχή της Φιλαρμονικής του Δήμου Πειραιά υπό τη διεύθυνση του κ. Σπύρου Προσωπάρη.

• ΤΟ ΒΡΑΔΥ της ίδιας ημέρας παρουσιάστηκε στο «Βεάκειο» Θέατρο, με ελεύθερη είσοδο για το κοινό και σε πρώτη εκτέλεση, το έργο «Καλλιπάτειρα» από τη Λυρική Σκηνή της Κύπρου. Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα της εκδήλωσης περιλάμβανε επίσης χορικά με παρουσίαση των συμβολικών δώρων της Κύπρου προς την Αθήνα, επ' ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων και γνωστές ελληνικές μελωδίες από τη Φιλαρμονική του Δήμου Πειραιά.

ΑΜΕΤΑΚΙΝΗΤΑ ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΥΛΩΝ

• Ανοιχτή επιστολή της κίνησης «Άρωμα Πόλης» στον Πρωθυπουργό •

ΑΠΟ την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» της 22ας Απριλίου 2004 αναδημοσιεύουμε το ακόλουθο ειδησεογραφικό κείμενο που υπογράφει η κ. **Ν. Κοντράρου - Ρασιά** και αναφέρεται στις ενέργειες της κίνησης Συνεργασία Πολιτών Πειραιά «Άρωμα Πόλης» για την απαλλαγή του αρχαιολογικού χώρου των Αστικών Πυλών του Πειραιά από τα εκεί κέντρα διασκέδασης, σε συνέχεια αντιστοιχών ενεργειών του Συλλόγου μας, για τις οποίες γίνεται λόγος στη σελίδα... του τεύχους αυτού. Το δημοσίευμα έχει ως εξής:

Στον πρωθυπουργό και το Συμβούλιο της Επικρατείας καταφεύγει η Συνεργασία Πολιτών Πειραιά «Άρωμα Πόλης» και η τέως βουλευτής Πειραιά **Στέλλα Αλφιέρη**, για την απομάκρυνση και των υπόλοιπων καταστημάτων που λειτουργούν παράνομα, δηλαδή χωρίς την άδεια της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, αν και βρίσκονται σε επαφή με τον αρχαιολογικό χώρο των Αστικών Πυλών του Πειραιά, εμποδίζοντας την ανάδειξη των μνημείων και τη δημιουργία του αρχαιολογικού πάρκου.

Η προηγούμενη πολιτική ηγεσία του υπουργείου Πολιτισμού είχε αποφασίσει, ύστερα από ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου, την απαγόρευση λειτουργίας πέντε κέντρων διασκέδασης («Βαρελάδικο» «Μορφές», «Εξ Ανατολής». «Viva Zapata» και «Boudoir Cafe»), με το αιτιολογικό ότι βρίσκονται εντός του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου. Ως εκείνη τη στιγμή τα καταστήματα αυτά λειτουργούσαν με άδεια του Δήμου Πειραιά, ο οποίος ανακάλεσε στις 6/2/02 την άδεια για δύο από αυτά, το «Βαρελάδικο» και τις «Μορφές» (πρώην «Σιλό»), Τα υπόλοιπα λειτουργούν κανονικά. Δύο μάλιστα εξ αυτών έχουν προσφύγει στο ΣτΕ με αίτημα την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης του υπουργού Πολιτισμού. Προ εικοσαμέρου, η ΚΣΤ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έγγραφο της στο Δήμο Πειραιά ζήτησε την ανάκληση των αδειών λειτουργίας των υπόλοιπων τριών καταστημάτων συν ενός καινούριου που άνοιξε εκεί πρόσφατα, υπογραμμίζοντας πως «οποτεδήποτε κι αν εκδόθηκαν οι άδειες λειτουργίας τους, είναι παράνομες γιατί χορηγήθηκαν από τον Δήμο Πειραιά κατά παράβαση της Αρχαιολογικής Νομοθεσίας τόσο του προϊσχύοντος ΚΝ 5351 «Περί αρχαιοτήτων» όσο και του νυν ισχύοντος Ν.3028/2002, χωρίς ποτέ να ζητηθεί η απαιτούμενη προηγούμενη άδεια της Υπηρεσίας μας».

Παράλληλα, η Στέλλα Αλφιέρη και το «Άρωμα Πόλης» σε ανοιχτή επιστολή τους στον πρωθυπουργό και υπουργό Πολιτισμού, Κ. Καραμανλή, αφού εκθέτουν το ζήτημα, δηλώνουν πως «η Δημοτική Αρχή Πειραιά επιμένει και αρνείται να εφαρμόσει το νόμο στο σύνολο της απόφασης του υ-

Αστικές Πύλες Πειραιά: αριστερά τα αρχαία, δεξιά τα παράνομα κέντρα διασκέδασης

πουργού και αναβάλλει τη συζήτηση για την ανάκληση των υπολοίπων αδειών», «επικαλούμενη, άτυπα ότι τα νυχτερινά κέντρα θα υποστούν οικονομική βλάβη». Αλλά τα «νυχτερινά κέντρα που παρανόμως εγκαταστάθηκαν και λειτουργούν σε κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο, προκαλούν βλάβη στην ιστορία του Πειραιά και πλουτίζουν με κανόνες αθέμιτους εις βάρος των επαγγελματιών του και βέβαια της ιστορίας του Πειραιά». Γι' αυτό «καταφύγαμε στο ΣτΕ και ζητούμε την εφαρμογή των νόμων και την αποκατάσταση της νομιμότητας στην περιοχή».

Είναι αλήθεια πως ο Πειραιάς αξίζει υποστήριξης από την πολιτεία για να αποκτήσει έναν οργανωμένο αρχαιολογικό χώρο που δεν ευτύχησε να έχει μέσα στην πόλη, αντάξιο της τρισχιλιόχρονης ιστορίας του. Προς αυτή την κατεύθυνση γίνεται προσπάθεια τα τελευταία χρόνια να υλοποιηθεί η μελέτη ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων του Πειραιά στο τρίγωνο που σχηματίζουν οι οδοί: Ομηρίδου Σκυλίτση, Φίλωνος, Ευαγγελιστρίας, Καραϊσκού και Πausανίου. Μάλιστα, το ΥΠΕΧΩΔΕ τον Αύγουστο του 2000 αποφάσισε για τη δημιουργία αυτού του πάρκου την αναγκαστική απαλλοτρίωση μιας σειράς ακινήτων συνολικής έκτασης 3.375.61 τ.μ. Ήδη, στο πλαίσιο της Μελέτης Ενοποίησης και Ανάδειξης των Αστικών Πυλών, έχουν γκρεμιστεί δύο οικοδομικά τετράγωνα. Θα είναι κρίμα να μείνει αυτό το σχέδιο στη μέση.

N. ΚΟΝΤΡΑΡΟΥ-ΡΑΣΣΙΑ

ΠΕΙΡΑΤΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

(Ο επιστήμονας - Ο ερευνητής - Ο εθνικός παιδαγωγός)

Ο Πειραιάς είχε το ευτύχημα να βρεθούν στο ξεκίνημα της δύσκολης πορείας του στα νεότερα χρόνια, μετά τους αμέτρητους αιώνες της παρακμής, οι άνθρωποι εκείνοι, που στάθηκαν εμπνευσμένοι και υπεύθυνοι οδηγοί σε κάθε τομέα της δημόσιας ζωής του και πρωτοστάτησαν στη δημιουργική προσπάθεια για την άνοδο και την προκοπή του.

Το μέγεθος και η έκταση της προσφοράς των ανθρώπων αυτών στην ανάπτυξη του νεότερου Πειραιά δεν είναι βέβαια εύκολο να προσδιοριστεί μέσα στα στενά πλαίσια ενός μελετήματος. Εκείνο που θέλουμε να υπογραμμίσουμε είναι μόνο το χρέος των νεότερων να τιμούν την μνήμη και το έργο των ανθρώπων, που έθεσαν τις βάσεις για τη θεμελίωση της ακμής του τόπου και στάθηκαν, καθένας εκεί που τον έταξε η μοίρα, εργάτες προόδου και οικοδόμοι πολιτισμού.

Ακριβώς αυτή είναι και η πρόθεση του σημερινού μελετήματος: Να αποτίσει τον οφειλόμενο φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης σε ένα από τους πρωτοπόρους της πνευματικής καλλιέργειας της πόλης μας, τον Ιάκωβο Χ. Δραγάτη, που χρόνια ολόκληρα υπηρέτησε με συνέπεια, με απόλυτη επίγνωση ευθύνης και με καθαρά πειραϊκή συνείδηση τον αγώνα για την κοινωνική και πνευματική αναγέννηση του τόπου.

• Ο ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ! Ποιος Πειραιώτης δεν προφέρει με σεβασμό το όνομα του! Η ζωή του ολάκερη, αφιερωμένη σε έργα προόδου και πολιτισμού, στάθηκε υπόδειγμα σεμνού και ενάρετου βίου. Και οι υπηρεσίες που πρόσφερε στον Πειραιά, στην κρίσιμη περίοδο της οριστικής διαμόρφωσής του σε πόλη, αναμφισβήτητα πολύτιμες.

Πειραιώτης "γέννημα και θρέμμα" ήταν ο **Ιάκωβος Χ. Δραγάτης**. Εδώ είδε το φως της ζωής το 1853. Ο πατέρας του, ο γνωστός φιλόλογος Χαρίδημος Δραγάτης, καθώς και η μητέρα του, κατάγονταν από τη

Σίφνο κι έτσι έχουμε ένα ακόμα Πειραιώτη και Πειραιολάτρη που δεσμοί καταγωγής τον συνδέουν με το κυκλαδίτικο τούτο νησί. Ο άλλος ήταν ο Άγγελος Κοσμή (1879-1951), ο συγγραφέας των "Περασμένων κι αλησμόνητων".¹

Ο πατέρας του, επίσης φιλόλογος, **Χαρίδημος Δραγάτης** (1823-1900) υπήρξε ο πρώτος γυμνασιάρχης του Α' Γυμνασίου Πειραιώς, αμέσως μετά την ίδρυση του (1862) και πρόσφερε πολλά στην οργάνωση και τον εξοπλισμό με όλα τα απαραίτητα εποπτικά μέσα διδασκαλίας του μοναδικού τότε Γυμνασίου της πόλης μας. "Τρεις ολόκληροι γενεαί Ελληνοπαίδων εγαλουχήθησαν" - όπως εύστοχα έχει παρατηρηθεί - υπό του Χαριδήμου Δραγάτη, του οποίου η καρποφόρος και ευμέθοδος διδασκαλία ανομολογείται παρά των χρηματισάντων μαθητών του... Φιλόστοργος αλλά και αυστηρός πνευματικός πατήρ των εμπεισιτεμένων εις αυτόν τέκνων, καθίσταται ανιαράς διά τον μαθητικόν κόσμον ώρας του μαθήματος,

Του **ΓΙΑΝΝΗ Ε. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗ**

ευαρέστους, απολαυστικές, αλησμονήτους..."².

• Ο ΙΑΚΩΒΟΣ Χ. Δραγάτης, μετά τις εγκύκλιες σπουδές του, γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και το 1878 πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα. Ο Πειραιάς όμως στάθηκε τυχερός γιατί και μετά την είσοδο του Δραγάτη στη δημόσια υπηρεσία, τον κράτησε κοντά του. Αφού υπηρέτησε για λίγο χρονικό διάστημα ως καθηγητής στο Γυμνάσιο Κορίνθου, δίδαξε ύστερα τα ελληνικά γράμματα εικοσιπέντε χρόνια στο μοναδικό τότε Γυμνάσιο του τόπου μας, στο οποίο, κατά διαστήματα (1894-95, 1898-99, 1900-03) διετέλεσε και γυμνασιάρχης. Και η κλασική του παιδεία, συνδυαζόμενη με τη γλαφυρότητα των παραδόσεων του και την απaráμιλλη ευγλωττία του, συνέβαλε θετικά στην άρτια κατάρτιση των νεαρών βλαστών της πειραϊκής κοινωνίας. Η ελληνική εκπαίδευση λίγους δασκάλους γνώρισε σαν τον Δραγάτη. Κι είναι χαρακτηριστικά όσα έγραψε αργότερα ένας από τους παλαιούς μαθητές του, ο ακαδημαϊκός Σπύρος Μελάς: "Ο Δραγάτης δεν ήτανε μόνο άριστος φιλόλογος, τέλειος δάσκαλος κι ερμηνευτής των αρχαίων κειμένων στο ανθρωπιστικό τους περιεχόμενο αλλά και αρχαιολόγος που πολλά έχει προσφέρει στην εξερεύνηση του αρχαίου Πειραιώς και προ πάντων ένας εθνικός παιδαγωγός".³

Εκτός από το Γυμνάσιο, ο Δραγάτης δίδαξε ακόμη στο τότε Δημοσυντήρητο Διδασκαλείο - τη μετέπειτα "Ράλλειο Παιδαγωγική Ακαδημία" -, στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων και ίδρυσε, τέλος, το 1904 στον Πειραιά το "Δραγάσειον Εκπαιδευτήριον" που στεγάστηκε σε δύο οικήματα, στην πλατεία Τερψιθέας, για να το μεταφέρει το 1910 στην Αθήνα, όπου συνέχισε για εξήντα και

πλέον χρόνια τη λειτουργία του. Η προσφορά του στην πειραική και πλατύτερα την ελληνική εκπαίδευση στάθηκε στο έπακρο σημαντική αφού με τη διδασχά του μετέδωσε τα φώτα της γνώσης σε πολλές γενεές και συγχρόνως αγωνίστηκε να διαπλάσει ακέραιους ανθρώπινους χαρακτήρες, που θα πορεύονταν ανάμεσα από τους σκοπέλους της ζωής με τη βοήθεια των πολύτιμων και υψηλών διδαγμάτων αρετής και ήθους, που προσπάθησε να τους δώσει, στη διάρκεια των μαθητικών χρόνων τους, ο σοφός πραγματικά δάσκαλός τους.

• ΔΕΝ υπήρξε όμως μόνο σοφός δάσκαλος ο Δραγάτσης. Παράλληλα με το παιδαγωγικό του έργο ασχολήθηκε και με την έρευνα της τοπικής αρχαιολογίας και πρόσφερε και σ' αυτόν τον τομέα πολλά. Επόπτης των πειραικών αρχαιοτήτων και του Μουσείου πρωτοστάτησε σε πολλές από τις ανασκαφές, που έγιναν στους αρχαιολογικούς χώρους του Πειραιά όπως στους Νεωσοίκους, το Σηράγγιο, το αρχαίο θέατρο της Ζέας κ.ά. και τα πορίσματα των ανασκαφών αυτών και άλλων προσωπικών του ερευνών θα τα βρει κανείς τόσο στα πολυάριθμα δημοσιεύματα του στην *"Αρχαιολογική Εφημερίδα"* και το *"Αρχαιολογικό Δελτίο"* όσο και στις ανακοινώσεις του στα Πρακτικά της *"Αρχαιολογικής Εταιρείας"*. Ακόμη από τις πραγματείες του τις τυπωμένες σε ξεχωριστά φυλλάδια, παρουσιάζουν ενδιαφέρον οι αναφερόμενες σε τοπικά αρχαιολογικά θέματα (*"Σηράγγιον"*, *"Θεμιστόκλειον"*. *"Τα θέατρα του Πειραιώς και ο Κωφός Λιμήν"* κ.ά.), ενώ παράλληλα δεν πρέπει να παραγνωριστεί η συμβολή του Δραγάτση στο έργο της Επιτροπής για τη διόρθωση και αποκατάσταση των αρχαίων ονομάτων στα διάφορα τμήματα και γεωγραφικά σημεία του Πειραιά, που συγκρότησε το 1925 ένας άλλος φωτι-

σμένος και δημιουργικός Πειραιώτης, ο Γεώργιος Σακαλής, πρόεδρος τότε της *"Επιτροπής Λιμένος"* ⁴

Είναι τόσο η έκταση της συγγραφικής εργασίας του Δραγάτση, που το μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται σκορπισμένο σε εφημερίδες, περιοδικά και ημερολόγια της εποχής του, ώστε χωρίς αμφιβολία ο ερευνητής της πειραικής ιστορίας θα αντλήσει απ' αυτήν αρκετά στοιχεία, που θα τον βοηθήσουν στην προσπάθειά του για τη σύνθεση του αρχαίου και του νεότερου χρονικού της πόλης μας. ⁵

Στην πραγματεία του για το *"Σηράγγιον"* (1928), γνωστό ευρύτερα ως *"Σπηλιά του Παρασκευά"*, ο Δραγάτσης υποστήριξε την άποψη ότι υπήρχε εκεί αρχαίος λουτρώνας (βαλανεϊόν) και η αποκάλυψη ενός πώρινου βωμού θεωρήθηκε ως απόδειξη της ύπαρξης στον ίδιο χώρο και ιερού αφιερωμένου στον τοπικό ήρωα Σήραγγο.

Ακόμη στη μελέτη του για το *"Θεμιστόκλειον"* (1910), ο Δραγάτσης με την προβολή διαφόρων επιχειρημάτων, που ήταν συμπεράσματα μακροχρόνιας επισταμένης έρευνας, τοποθέτησε τον τάφο του Θεμιστοκλή, που οι περισσότεροι τον τοποθετούν κοντά στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων - άποψη που έχει επικρατήσει - στο απέναντι ακριβώς σημείο, *"εις την άκραν της δεξιάς τω εξερχομένω του Λιμένος Πειραιώς πλευράς και παρά την θέσιν Κάβο - Κράκαρη"*, όπου η αποκάλυψη τάφου με πολλά ευρήματα, ήρθε κατά τον Δραγάτση να ενισχύσει την άποψή του σχετικά με την τοποθέτηση του *"Θεμιστοκλείου"*. στο σημείο εκείνο. ⁶

ΕΙΝΑΙ αλήθεια πως πολλοί από τους νεότερους κατέκριναν τον Δραγάτση για έλλειψη απόλυτης ακριβείας, και μεθοδικότητας στις εργασίες του, τόσο τις σχετικές με τον αρχαίο όσο και με τον νεότερο Πειραιά. Φυσικό είναι σήμερα πολλές από τις απόψεις που υποστήριξε ο Δραγάτσης να μη στέκουν, αφού τα πορί-

σματα των νεότερων ερευνών ευρύνουν ή και ανατρέπουν ακόμη την επιστημονική βάση τους. Πάλι δεν πρέπει να λησμονούμε ότι κάθε εποχή διέπεται από διαφορετικό πνεύμα και αντιμετωπίζει τα επιστημονικά προβλήματα με το πρίσμα των δικών της κριτηρίων. Έτσι για να μην αδικήσουμε τον Δραγάτση πρέπει να αξιολογήσουμε την προσφορά του με βάση τα επιστημονικά κριτήρια και το πνεύμα της εποχής του και ξεκινώντας απ' αυτή την αφετηρία να τον τοποθετήσουμε, όπως του αξίζει, στη σειρά των ευσυνειδητών ερευνητών της πειραικής αρχαιολογίας και ιστορίας.

• Ο ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ πέθανε τον Απρίλη του 1934 σε βαθιά γεράματα, τιμημένος από το επίσημο κράτος και από πολλά ελληνικά και ξένα πνευματικά ιδρύματα. Και πρέπει να αναγνωριστεί πως υπήρξε, μέσα στα όρια του πειραικού χώρου, μια πολυσύνθετη και δυναμική παρουσία του καιρού του. Άνθρωπος με ευρύτατη πνευματική καλλιέργεια, με δημιουργική πνοή και ανώτερο ήθος στάθηκε ο ξεχωριστός επιστήμονας, ο ακάματος ερευνητής, ο πολυγραφότατος συγγραφέας, ο σοφός δάσκαλος. Ίσως και γι' αυτή μόνο την τελευταία του ιδιότητα οι νεότεροι πρέπει να τον θυμούνται και να τον τιμούν...

ΓΙΑΝΝΗΣ Ε. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γιάννης Χατζημανωλάκης: *«Λίγα λόγια για τον Άγγελο Κοσμή»*. Περιοδικό *«Εκδρομή»* Μάιος - Ιούνιος 1957 (σελ. 8-9). Τα *«Περασμένα κι Αλησμόνητα»*, με ενδιαφέρουσες αναμνήσεις από τον Πειραιά του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα, κυκλοφόρησαν το 1938.

2. Πρβλ. Φιλολογικόν Λεύκωμα *«Η Σφαίρα»*. Ηρακλ. Ν. Παπαμανώλη, Πειραιάς 1903.

3. Σπύρος Μελάς: *«Ο Ιάκωβος Δραγάτσης»*. Εφημερίδα *«Ελευθερία»*. Αθήνα 2-6-1963.

4. Επιτροπή Λιμένος Πειραιώς: *«Περί αποκαταστάσεως των αρχαίων ονομάτων και νέας ονοματοθεσίας των λιμένων Πειραιώς και της περί τον Πειραιά ακτογραφίας»*. Εξεπονήθη επί προεδρίας Γ. Σακαλή, 1926 (το τεύχος αυτό είναι δυστυχώς δυσεύρετο σήμερα).

5. Βλ. σχετική αναλυτική βιβλιογραφία για τις δημοσιευμένες σε διάφορα περιοδικά και εφημερίδες εργασίες του Δραγάτση στην εφημερίδα *«Χρονογράφος»* Πειραιά (30-12-1957).

6. Την άποψη αυτή του Δραγάτση υποστήριξε παλαιότερα και ο γράφων (Πρβλ. Ι. Χατζημανωλάκη: *«Θεμιστόκλειον»* στο *«Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ηλίου»* (Α' έκδ., Τόμος 9ος, σελ. 527).

Η είσοδος του Σηραγγίου» (*«Σπηλιάς του Παρασκευά»*) για το οποίο ο Δραγάτσης - που πρώτος διενήργησε ανασκαφή στον χώρο - παρέχει ενδιαφέρουσες πληροφορίες σε ένα από τα αξιόλογα μελετήματά του.

Εκθέσεις που Ενδιαφέρουν τα Μέλη του Συλλόγου Μας

Επιμέλεια: **ΑΡΓΥΡΩ ΚΙΣΣΑΝΑΚΗ**

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΙΕΡΙΔΗ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ "3200 χρόνια Κυπριακού Ελληνισμού: Από την Ασάρτη στην Αφροδίτη"

Γλυπτά, χρυσά κοσμήματα, κεραμικά αγγεία και ειδώλια, χάλκινα όπλα και εργαλεία, καθώς και επιγραφές, από την Προϊστορική μέχρι και την Ελληνιστική περίοδο παρουσιάζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, δίνοντας στους επισκέπτες τη μοναδική ευκαιρία να θαυμάσουν σπάνιους θησαυρούς.

Η νέα έκθεση του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης αποτελεί πλέον την πληρέστερη στο είδος έκθεση στη χώρα μας, με τα αντιπροσωπευτικότερα έργα κυπριακού πολιτισμού, που καλύπτει όλη την ιστορία του νησιού της Αφροδίτης από την Εποχή του Λίθου μέχρι και τον 5ο αιώνα π.Χ. Τα εκθέματα σχετίζονται με όλους τους τομείς ζωής εκείνης της περιόδου, είτε πρόκειται για την ιδιωτική είτε για τη θρησκευτική και δημόσια ζωή. Οι επισκέπτες μπορούν πλέον να θαυμάσουν μερικά από τα σπανιότερα δείγματα κυπριακού πολιτισμού, όπως όπλα, κοσμήματα, εργαλεία, ακόμα και αντικείμενα που σχετίζονταν ή υποδείκνυαν την εξουσία.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : 09/02/04 έως 31/12/2004.

ΩΡΕΣ : 9:30 - 23:00 - Τηλ.: 210-3480000

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΚΛΑΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ "Κύπρος: Χίλια κομμάτια μνήμης. Συλλογή Θάνου Ν. Ζιντίλη"

Η συλλογή περιλαμβάνει εξαιρετικά αντικείμενα από λίθο, πηλό, χαλκό, γυαλί, χρυσό, άργυρο, τα οποία αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα του κυπριακού πολιτισμού στη μακρά του διάρκεια, από τη Χαλκολιθική εποχή έως και τα Παλαιοχριστιανικά χρόνια. Είτε πρόκειται για δημιουργίες επιδέξιων κεραμικών, κηροπλαστών, έμπειρων λιθοξόνων και υαλοργάνων ή ακόμη για μοναδικά έργα εργαστηρίων μεταλλοτεχνίας και χρυσοχοΐας, όπως τα εξαιρετικά τέχνη κοσμήματα, είτε για χρηστικά αντικείμενα καθημερινής χρήσης και ταφικά κτερίσματα. Ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να "βιώσει" τόσο την ιδιαιτερότητα της κυπριακής τέχνης, σε συνδυασμό με την παρουσία αγαλμάτων από ακτινοβόλους πολιτισμούς της Ανατολικής Μεσογείου, όσο και την ελληνική της ταυτότητα.

Η Συλλογή της Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης παρουσιάζεται στον τρίτο όροφο του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, ο οποίος διευρύνθηκε και διαμορφώθηκε για να υποδεχθεί τα αντικείμενα αυτής της εξαιρετικά σημαντικής, σε αριθμό και διαχρονικότητα, συλλογής, η παρουσίαση της οποίας αποτελεί ουσιαστικής σημασίας προσφορά προς το ευρύτερο κοινό, τους μελετητές και τους σπουδαστές της αρχαιολογίας της Ανατολικής Μεσογείου.

Η έκθεση συνοδεύεται από δίγλωσσο -ελληνικά και αγγλικά- επιστημονικό κατάλογο.

ΩΡΕΣ : Δευτέρα, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή 10:00-16:00/ Σάββατο 10:00-16:00/ Τρίτη, Κυριακή κλειστά. - Τηλ.: 210-7228.321-3

ΚΕΝΤΡΟ ΓΑΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ "Ηρακλής, ήρωας μέγιστος"

Με μια σφαιρική προσέγγιση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού με σύγχρονη προβληματική - μια έκθεση με σχεδιασμό πρωτότυπο αρχιτεκτονικά και γραφιστικά - ξεκινάει την εκθεσιακή του χρονιά το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας στο κέντρο ΓΑΙΑ.

Πρόκειται για την έκθεση "Ηρακλής, ήρωας μέγιστος: Ο ήρωας του Πολιτισμού, των Ολυμπιακών Αγώνων και του Περιβάλλοντος" που διοργανώνεται με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων.

Υλικό της έκθεσης, η οποία πραγματοποιείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, αποτελείται:

- κείμενα σύντομα, ερμηνευτικά των προαναφερόμενων προσεγγίσεων και χωρία σχετικά με τον Ηρακλή από τις αρχαίες πηγές
- πρωτότυπα έργα τέχνης σχετικά με τον Ηρακλή και
- παραστάσεις από έργα τέχνης (προερχόμενες κυρίως από την αρχαία αγγειογραφία, νομισματική και γλυπτική).

Τόσο οι παραστάσεις όσο και τα έργα προέρχονται από μουσεία της Ελλάδας και του εξωτερικού. Η έκθεση πλαισιώνεται από σειρά εντύπων (οδηγό, τετράπτυχο, πολύπτυχο, "εφημερίδα" της έκθεσης, αφίσσα), βίντεο και διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα για κάθε σχολική ηλικία.

Την έκθεση συμπληρώνουν εκπαιδευτικά: διανοητικό υλικό προετοιμασίας με διαφάνειες και συνοδευτικά κείμενα, κατάλληλα προσαρμοσμένα για κάθε ηλικία, προτάσεις για μια επίσκεψη στην έκθεση, προγράμματα, σεμινάρια για τους εκπαιδευτικούς που θέλουν να παρουσιάσουν οι ίδιοι στην ομάδα τους την έκθεση, φυλλάδια για μαθητές προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, για μαθητές Δημοτικού, για μαθητές Γυμνασίου και για μαθητές Λυκείου, εικονογραφημένες ιστορίες και παιχνίδια.

Διοργανώνεται με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων από τον Φεβρουάριο του 2004 έως τον Ιούνιο του 2005. Τηλ.: 210-8015870.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ "Πτυχώσεις: Από το αρχαίο ελληνικό ένδυμα στη μόδα του 21ου αιώνα"

Μια έκθεση που φιλοδοξεί να αποτελέσει ορόσημο στον τομέα του ενδύματος διεθνώς είναι αυτή που διοργανώνει η Πολιτιστική Ολυμπιάδα σε συνεργασία με το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα (ΠΛΙ) στο νέο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς. Στο πλαίσιο της έκθεσης, το ΠΛΙ προγραμματίζει ένα τετραήμερο διεθνές συνέδριο, από τις 22 έως τις 25 Ιουνίου 2004.

Η λέξη "πτύχωση" προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα πτύσσω που σημαίνει διπλώνω, μαζεύω, ζαρώνω. Πτύχωση καλείται ο σχηματισμός πτυχών, δηλαδή αναδιπλώσεων σε ορισμένες επιφάνειες, ιδίως στο ύφασμα, στο έδαφος, στο δέρμα και σε άλλα τμήματα

του σώματος ανθρώπων ή ζώων και στο μέταλλο. Με μεταφορική έννοια, πτυχές είναι κρυμμένα, μυστικά σημεία κάποιας υπόθεσης ή οι ποικίλες πλευρές ενός θέματος.

Αυτά τα "μυστικά" του φαινομένου των πτυχώσεων, παρουσιάζονται σε αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση, την οποία οργανίζουν το Υπουργείο Πολιτισμού (Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς) και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Οι πτυχώσεις είναι η πρώτη μεγάλη διεθνής ενδυματολογική έκθεση που γίνεται στην Ελλάδα με έμφαση στη μόδα. Η έκθεση ξεδιπλώνει το θεματικό αντικείμενό της μέσα από επιλεγμένα έργα τέχνης της Κλασικής Αρχαιότητας, τοπικά ενδύματα απ' όλον τον κόσμο και δημιουργίες υψηλής ραπτικής και prêt-à-porter σύγχρονων σχεδιαστών έκθεσης.

Παράλληλα, εκτίθεται πλούσιο εθνολογικό φωτογραφικό υλικό, με φωτογραφίες των Gaetan Gatian de Clerambault (φωτογραφίες γυναικών από το Μαρόκο από τη συλλογή του Musee de l'Homme) και της Jackie Nickerson (φωτογραφίες Αφρικανών). Τέλος, θα παρουσιάζεται βίντεο από επιτόπια έρευνα του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος στην Κύπρο με θέμα την τεχνική της πτύχωσης της κυπριακής βράκας.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : 22/06/04 έως 17/10/04 - Τηλέφ. 210-3390.822

ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ "Περίπλους : Δώδεκα Φωτογράφοι του Magnum στη Σύγχρονη Ελλάδα"

Ο περίπλους, λέξη ελληνική, αναφέρεται στο ταξίδι με πλοίο παράλληλα προς τις ακτές, γύρω από νησί ή ήπειρο ή στο σύγγραμμα με γεωγραφικές πληροφορίες και περιγραφή των παραλίων. Ο φωτογραφικός περίπλους που παρουσιάζεται με τη φροντίδα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας και του πρακτορείου Magnum Photos με τίτλο Περίπλους, Δώδεκα Φωτογράφοι του Magnum στη Σύγχρονη Ελλάδα, δεν περιορίζεται ευτυχώς στην απλή απόδοση της λέξης αλλά γίνεται ο ίδιος η αφορμή για ένα βήμα μπρος. Ανακαλύπτει εικόνες της σύγχρονης Ελλάδας χάρις σε ένα διαφορετικό οδοιπορικό.

Τι είναι όμως ο Περίπλους; Σύμφωνα με την επιμελήτρια της έκθεσης Sylviane de Decker-Heftler. "(...) ο Περίπλους είναι για τους φωτογράφους του Magnum η ευκαιρία να έρθουν αντιμέτωποι με την ελλαδική περιοχή μέσα από δώδεκα διαφορετικές διαδρομές που η καθεμία τους αποτελεί μια μοναδική εμπειρία (σ.σ. τόσο για τους ίδιους όσο και για τους θεατές). Το απροσδόκητο, το τυχαίο, οι συμπτώσεις, οι συναντήσεις έχουν τη δική τους θέση σε ένα τέτοιο πρότζεκτ. Σαν αρχαίος απόηχος, τα κείμενα των μεγάλων ελλήνων λυρικών ποιητών, φιλοσόφων και δραματογράφων συνοδεύουν τους δημιουργούς σ' αυτόν τον λαβύρινθο μύησης".

Καλλιτέχνες, που αποδεικνύουν, για άλλη μια φορά, πόσο εμπνευσμένοι ταξιδιώτες μπορούν να είναι...

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ : 15/06/04 έως 31/08/04 Τηλ.: 210-3390.822

ΣΤΙΣ 20 ΜΑΪΟΥ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ

Η πλακόστρωτη ρωμαϊκή αγορά και τα Μεγάλα Προπύλαια, που αποτελούσαν την κύρια είσοδο του Ιερού της Δήμητρας στην Ελευσίνα. Στη βάση του λόφου της Ακρόπολης διακρίνεται το σπήλαιο, από το οποίο, σύμφωνα με την παράδοση, οδήγησε ο Πλούτωνας την Περσεφόνη στον Άδη. Πάνω από το σπήλαιο, στη θέση της εκκλησίας, πιστεύεται ότι βρίσκονταν τα Ανάκτορα των προϊστορικών βασιλέων της Ελευσίνας.

Το Καλλίχορον φρέαρ - το ιερό πηγάδι - μπροστά από την είσοδο του Ιερού

Την ΚΥΡΙΑΚΗ 20 Ιουνίου ο Σύλλογός μας διοργανώνει πρωινό περίπατο με ξενάγηση στον αρχαιολογικό χώρο της Ελευσίνας.

Αναχώρηση με πούλμαν από την είσοδο του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά, ώρα 10.00.

Τιμή συμμετοχής 15 ευρώ.

**Δηλώσεις συμμετοχής μέχρι 15 Ιουνίου στην Υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων
κ. Βάσω Κυπαρίσση,
τηλ. 210 49.66.917 (20.00-22.00),
6945 580 120
ή στον Γεν. Γραμματέα
κ. Δημοσθένη Μπούκη
τηλ. 6977 701 326.**